Den sårbara välfärdsstaten

En enkätundersökning om blåljusverksamheter och socialtjänsten i Uppsala

Sten Widmalm & Thomas Persson

Rapport VIII i skriftserien för forskningsprojektet ”Det öppna samhället”
Uppsala universitet och Myndigheten för psykologiskt försvar

Utgivare: Sten Widmalm
© 2025 Sten Widmalm och Thomas Persson

Rapporten ”Den sårbara välfärdsstaten – En enkätundersökning om blåljusverksamheter och socialtjänsten i Uppsala” är genomförd med forskningsstöd från Myndigheten för psykologiskt försvar. Rapporten är den åttonde i skriftserien för forskningsprojektet ”Det öppna samhället.” Redaktörer Sten Widmalm & Thomas Persson.

Projektansvarig:
Sten Widmalm
Uppsala universitet
Statsvetenskapliga institutionen
Box 514
751 20 Uppsala
Sverige

E-post: sten.widmalm@statsvet.uu.se

ISBN 978-91-987695-2-4

Den sårbara välfärdsstaten
–
En enkätundersökning om blåljusverksamheter och socialtjänsten i Uppsala

Sten Widmalm
Thomas Persson

Rapport VIII i skriftserien för forskningsprojektet ”Det öppna samhället”
Uppsala universitet och Myndigheten för psykologiskt försvar
Redaktörer för skriftserien:
Sten Widmalm & Thomas Persson

Innehållsförteckning

Förord	1
Inledning	2
Metod	7
Kontexten	11
Enkätstudien - resultat och jämförande analyser	14
Resultat och slutsatser	53
Källor	60
Appendix A – Frågeformulär	65

Förord

Denna studie har finansierats med forskningsanslag från Myndigheten för psykologiskt försvar (MPF) och ingår i ett flerårigt forskningsprojekt – ”Det öppna samhället”. Forskningsprojektet har sin bas vid Statsvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet. Vi är tacksamma inte bara för finansiellt, administrativt och infrastrukturellt stöd som myndigheten och institutionen givit oss. Forskningsmiljön vid statsvetenskapliga institutionen och de kontakter och intellektuella utbyten vi har med MPF inspirerar och uppskattas mycket i vårt arbete.

Vi vill särskilt tacka respondenterna som deltagit i denna undersökning. De har lagt ner värdefull tid och energi för att förse oss med svar på en mängd frågor som rapporten baseras på. Och sist, men inte minst, vill vi tacka de verksamhetschefer i Uppsala som hjälpte oss med goda råd om enkätens utformning, som tålmodigt förklarade hur deras respektive verksamheter fungerar, och som hjälpte oss att distribuera enkäten; Tomas Odin vid Socialtjänsten, David Smekal vid Ambulanssjukvården, Patrik Kjellberg vid Räddningstjänsten, och Erik Åkerlund vid Polisen.

Vi hoppas att alla inblandade parter kommer att ha nytta av rapporten och dra värdefulla lärdomar om blåljusverksamheternas och socialtjänstens arbetsvillkor.

Sten Widmalm och Thomas Persson

Uppsala, 29 oktober, 2025

Inledning

I samband med en markant ökning av bland annat skjutningar, bombattentat, gängkriminalitet, misshandel, sexualbrott, personrån och välfärdsbrott de senaste tio åren har arbetssituationen för de som arbetar inom räddningstjänsten, ambulanssjukvården, polisen och socialtjänsten förändrats. Ser man längre tillbaka i tiden så har dessa delar av förvaltningen även genomgått betydande förändringar som handlar om hur verksamheterna organiseras och styrs. Resultaten har analyserats i forskning och utredningar av olika slag. Det angivna målet har ofta varit att effektivisera verksamheterna men det har även, krasst sett, handlat om att försöka genomföra besparingar som inte nödvändigtvis gör det lättare att uppfylla verksamhetens mål. Föreliggande rapport är emellertid *inte* en utvärderingsrapport av det slag som handlar om just organisatoriska förändringar och hur det påverkar effektiviteten i verksamheten. Sådana undersökningar finns det redan tillgång till. Undersökningen ”Den sårbara välfärdsstaten - En enkätundersökning om blåljusverksamheter och socialtjänsten i Uppsala” handlar mestadels om det kitt som håller ihop de verksamheter vars uppgift är att skydda medborgarna, hantera kriser och ge stöd för de mest utsatta i samhället. Rapporten handlar också om de yttre hot som riktas mot dessa verksamheter och de hot, trakasserier och våld som de anställda utsätts för i sin tjänsteutövning.

Bakgrund och syfte

Undersökningen har genomförts inom ramen för forskningsprojektet "Det öppna samhället". Projektet studerar yttre hot och risker i de områden där blåljusverksamheten och socialtjänsten behövs som allra mest. Denna delundersökning har genomförts med stöd från Myndigheten för psykologiskt försvar.

"Det öppna samhället"-projektet handlar om att undersöka vilka effekter dagens samhällsutveckling har på de grundläggande värderingar och attityder som demokratin och det öppna samhället vilar på. Projektet fokuserar bland annat på hur medborgarna påverkas av det ökade öppna våldet i samhället, ekonomisk otrygghet, pandemihot och hot från främmande makt. I projektet undersöks dessutom samhällets förmåga att upprätthålla en god nationell beredskap och krishanteringsförmåga, och hur den påverkas av

samhällsutvecklingen. Det viktigaste målet är att få fram ny kunskap som kan bidra till ett verkningsfullt försvar av demokratin och det öppna samhället, och även en stärkt nationell beredskap och förmåga att hantera olika samhällskriser. Projektet genomförs bland annat med hjälp av enkätundersökningar riktade till medborgare. Flera av delundersökningarna fokuserar exempelvis på effekterna av det ökade öppna våldet på tillit, politisk tolerans, självcensur och stödet för demokrati. Bland annat undersöks tilliten mellan individer såväl som individernas tillit till staten och blåljusverksamheter. Den politiska toleransen handlar om medborgarnas villighet att ge alla – även grupper som de själva ogillar – lika rättigheter. Projektet undersöker om medborgarna tystar sig själva (självcensur) och hur just de demokratiska värderingarna påverkas av otrygghet och hot av olika slag.

Inom ramen för projektets målsättningar inleddes i början av 2025 en undersökning med personer som arbetar i myndigheter som har till uppgift att upprätthålla lag och ordning, som genomför räddningsinsatser och som ger stöd och hjälp till de mest utsatta medborgarna i samhället. Ambitionen är att på längre sikt kunna genomföra en studie utifrån ett jämförande perspektiv som inkluderar regioner med olika grad av utsatthet med avseende på kriminalitet och otillbörlig påverkan i olika former.

Mot den bakgrunden utformades en pilotundersökning för att undersöka förutsättningarna för de som arbetar direkt med att hantera kriser och vars verksamheter kan påverkas av graden av trygghet och förekomsten av hot. Verksamhetschefer från polisen, räddningstjänsten, ambulanssjukvården och socialtjänsten i Region Uppsala bjöds in för att delta i planeringen och genomförandet av en enkätundersökning med anställda inom dessa verksamheter.

Syftet var att försöka ta fram kunskap som kan vara central för att bättre förstå verksamheternas förändrade förutsättningar, och som även kan utgöra ett kunskapsstöd för myndigheternas framtida verksamheter.

Genomförandet var svårare än förväntat, vilket vi strax återkommer till, men vi kan här presentera resultat från studien som innehåller viktig information dels om tillståndet i de undersökta verksamheterna i Uppsala, och dels om vad som i fortsatta studier bör styra upplägg och metoder.

Studiens begränsningar

Inför genomförandet av enkätundersökningen hölls flera samtal med chefer inom de fyra verksamheterna - räddningstjänsten, ambulanssjukvården, polisen och socialtjänsten. Projektets syfte och betydelse för verksamheterna beskrevs och diskuterades. Likaså beskrevs frågeformulären. För att kunna genomföra undersökningen fick cheferna ansvar för att förmedla information om undersökningen till sina anställda, och att distribuera länkar till enkätformulären. Enkäten utformades för att kunna fyllas i med hjälp av dator eller smarttelefon. För att kunna beräkna svarsfrekvenser gällde det att hålla reda på hur många intervjupersoner som fick enkäten skickad till sig. Svarsfrekvenserna varierade. Den blev hög i räddningstjänsten (61 av 101 personer) och något lägre inom ambulanssjukvården (41 av 106 personer). I socialtjänsten fick 543 personer enkäten skickad till sig och 230 personer svarade vilket gav en svarsfrekvens på 42 procent. Från polisen kom det in 18 svar efter att, troligtvis, ungefär hundra personer fått enkäten skickad till sig.

Tabell 1. Enkätundersökningens svarsfrekvens per verksamhet

Verksamhet	Antal mottagare i organisationen	Antal svar i organisationen	Svarsfrekvens procent
Polisen*	100	18	18,0
Räddningstjänsten	101	61	60,4
Ambulanssjukvården	106	40	37,7
Socialtjänsten	543	230	42,4
Totalt	850	349	41,1

* Uppgiften bygger på en uppskattning.

Orsakerna till variationen i svarsfrekvens kan vara många. Det är möjligt att låga svarsfrekvenser beror på ”enkättrötthet”. Det kan vara så att det görs för många enkätstudier för att de anställda ska hinna och orka svara. Det kan också vara så att det finns en så kallad tystnadskultur i myndigheterna som bidrar till att individer inte vill svara på känsliga frågor. Det är redan känt att anställda inom olika myndigheter inte vågar berätta om utsatthet, hot och våld (Brottsförebyggande rådet 2019; Ekström 2021; Littorin 2021). Det är även känt att benägenheten är låg för att till chefer anmäla eller rapportera hot, trakasserier och våld. Det finns belägg för att det inom exempelvis socialtjänsten är minst sagt svårt att få anställda att berätta om vilka problem de stöter på i sitt arbete. Dessutom kan tilltänkta

respondenter avstå från att delta i undersökningar om de tar upp ämnen som uppfattas som irrelevanta eller att svar riskerar övertolkas eller politiseras.[1]

Vad gäller denna studie så nådde vi inte ut till så många som vi hade önskat i de undersökta verksamheterna. Om det i en pilotstudie inte går att genomföra en enkät med tillräckligt pålitlig information om svarsfrekvenser, eller om svarsfrekvenserna blir för låga, så finns det skäl att överväga nyttan med att genomföra en mer omfattande jämförelse, inte bara mellan verksamheter *inom* regionen, utan även *mellan* regionerna - i vart fall med hjälp av enkätundersökningar av detta slag. Selektionseffekternas påverkan på resultaten kan bli för stora. Emellertid vore det opåkallat att för den sakens skull kasta undersökningen i papperskorgen; tvärtom bedömer vi att viktiga tentativa resultat går att utläsa i de enkätsvar vi erhållit.

Nyttan med studien

Vad gäller räddningstjänsten, ambulanssjukvården och socialtjänsten så finns det en uppslutning och ett engagemang bakom undersökningen som är betydande. Eftersom svarsfrekvenserna dessutom är tillförlitliga och inte allt för låga i tre av fyra verksamheter, så är det möjligt att dra vissa slutsatser utifrån resultaten. Men som sagt, de varierande svarsfrekvenserna ska hållas i minnet. Det är främst resultaten för polisen som det gäller att vara försiktig med. Vi har goda skäl att anta att hundra personer fick enkäten skickad till sig. Svarsfrekvensen är emellertid låg och det ska has i åtanke när resultaten från polisen tolkas och eventuellt låter sig jämföras med de andra verksamheterna.

På det hela taget hade det självfallet varit bättre om svarsfrekvenserna varit högre och informationen om antalet deltagare i undersökningen bättre kunnat fastställas för polisen.

[1] Det kan nämnas i sammanhanget att det har genomförts undersökningar av nämnda verksamheter som håller låg vetenskapliga kvalitet, men som trots det fått stort genomslag i medier. Se exempelvis studien ”Räddningstjänstens bemötande av den enskilde” (Johansson m.fl. 2025). Syftet med forskningsprojektet var ”att belysa hur den enskilde upplever och erfar räddningstjänstens bemötande under räddningsinsats och vid förebyggande aktiviteter, ur ett intersektionellt- jämställdhets- och mångfaldsperspektiv.” Det är tveksamt vad underlaget kan säga om dessa frågor. Intervjutolkningarna kan sägas vara tendentiösa. Och delar av undersökningen baseras på svar i en enkätstudie med en svarsfrekvens på 3,18 procent. Men slutsatserna om bristande vilja till ”inkludering” i räddningstjänsten var långtgående och fick, utan kritisk granskning, betydande medial uppmärksamhet (Berg Eidebo 2025a, 2025b). Det händer dessutom att studier och diskussioner om myndigheters förmåga att lösa sina kärnuppgifter leder till policyreformer som kan vara kontraproduktiva (Sjöholm och Nyberg 2018; Madon 2018).

Mot bakgrund av bristerna i svarsunderlaget har vi avstått från att göra mer avancerade sambandsanalyser och nöjer oss i stället med att redovisa deskriptiva resultat. Det ska sägas att det kan räcka långt för att kunna dra viktiga lärdomar från studien. De svar som samlats in lär oss en hel del om de förutsättningar som gäller för de verksamheter som upprätthåller några av de mest grundläggande funktionerna i ett demokratiskt, humanitärt och civiliserat samhälle.

Metod

Det saknas som sagt inte enkätstudier som genomförts inom räddningstjänsten, ambulanssjukvården, polisen och socialtjänsten. De är ofta designande som ett slags utvärdering av arbetsmiljöer och arbetsvillkor. De har genomförts av myndigheterna själva, av fackföreningar och ibland på uppdrag av kommuner, regioner eller till och med regeringen. Dessutom genomförs enkätstudier ofta av forskare vid universitet och högskolor, stiftelser och fristående organisationer i det civila samhället. Med utgångspunkt i vårt projekts syfte – att undersöka vilka effekter dagens samhällsutveckling har på grundläggande värderingar och attityder som har att göra med demokratin och beredskapen för kriser – så gjordes bedömningen att våra undersökningar behövde riktas till fler än medborgarna. Framför allt fanns det ett behov av att ställa frågor om hot mot personer som arbetar i de fyra myndigheter som här undersöks, och att försöka ställa några grundläggande frågor om det förekommer det som kallas otillbörlig påverkan, i samhället, eller direkt riktat mot myndigheterna. Otillbörlig påverkan betyder här att aktörer i samhället (individer, grupper, organisationer och till och med främmande makt) försöker påverka medborgare eller myndigheter på ett skadligt sätt, exempelvis genom desinformation, vilseledning och propaganda, för att uppnå syften som motverkar demokrati, öppenheten i samhället, och Sveriges förmåga att hantera kriser och konflikter. Men hur kan då detta undersökas?

Ett problem i sammanhanget är att möjligheterna att genomföra djupintervjuer som skulle kunna utgöra en värdefull källa för information i dessa sammanhang är begränsade för forskare vid universitet och högskolor. Det beror på de restriktiva regler för etikprövning som sedan några år tillbaka råder i Sverige (Widmalm 2023). Förhoppningsvis är regelverken på väg att förändras för att befrämja forskning – men intervjuundersökningar har vi i dagsläget helt enkelt tvingats undvika. Reglerna för enkätundersökningar är även de rigorösa – men har gått att hantera även om de inburit restriktioner för vilka frågor som kan ställas och ökade administrativa kostnader för att genomföra enkätundersökningarna.

Kontentan av detta är att bakgrundsbeskrivningarna och beskrivningar av det som vi kallar *kontext* baseras i stor utsträckning på andra myndigheters studier (de behöver ingen etikprövning) och genom information som kommer genom dagspress (journalister behöver inte heller etikpröva sina frågor). Dessutom kan det vara så att vår studie innehåller

information som har förmedlats av nyckelpersoner i andra verksamheter i svenska förvaltning – eller i andra delar av samhället.

Vad gäller enkätundersökningen så har det redan beskrivits hur den distribuerades, vilka problem som dök upp, och vilka konsekvenser det får för hur vi ska kunna tolka undersökningsresultaten. Här kan tilläggas att länkar till enkäten skickades ut den 13 januari 2025. Sista datum för att svara på enkäten sattes ursprungligen till den 13 februari 2025. Ett flertal påminnelser skickades ut till anställda om att delta i undersökningen. På grund av låg svarsfrekvens förlängdes tidsfristen till den 28 februari. Appendix A innehåller hela frågeformuläret, men i korta drag kan frågorna kategoriseras på följande sätt.

Bakgrundsvariabler

Enkäten innehåller frågor om respondenternas kön, ålder och hur länge de varit verksamma inom de myndigheter som vi undersöker. Här har vi även med uppgifter om respondenternas befattningar men som inte används i någon större utsträckning i studien. Här kan tilläggas att det inte finns med några uppgifter i själva enkätsvaren som kan avslöja respondenternas identitet – inte ens för cheferna som skickat ut länkarna till sina anställda.

Utöver detta har frågor ställts som främst berör fyra teman.

Samhörighet, tillit och stress

I början av formuläret fick respondenterna svara på frågor som handlar om tillit på arbetsplatsen, i relation till människor i allmänhet och mellan myndigheter. Det ställs även frågor om hur respondenterna bedömer stressnivån i arbetet och till vardags. Med hjälp av dessa frågor är det möjligt att skapa en mer övergripande bild och förståelse av arbetssituationen för de tillfrågade.

Utsatthet för trakasserier, hot och våld i tjänsten

Detta är en av undersökningens viktigaste delar. Först får respondenterna svara på en fråga där de får ange om de jobbar i direktkontakt med kommuninvånare. De som anger att de gör

det, får därefter tjugofem frågor som handlar om utsatthet för trakasserier, hot och våld i arbetet och var det förekommer oftast i tjänsteutövningen. En av frågorna handlar om respondenterna anser att individer som utsätter deras yrkesgrupp för trakasserier, hot och våld bör straffas i mindre eller större omfattning. Samtliga tillfrågade får en fråga om de anmäler eller rapporterar att de utsatts för trakasserier, hot och våld. Syftet med frågorna är att bilda en uppfattning om hur trakasserier, hot och våld hanteras, samt vad de tillfrågade tycker om lagarna som ska bestraffa företeelserna. Om studien utvidgas i framtiden blir det även möjligt att jämföra hur företeelser av det slaget skiljer sig inte bara mellan myndigheter utan även mellan regioner.

Otillbörlig påverkan

Ett av de viktigaste uppdragen för Myndigheten för psykologiskt försvar är att försvara landet mot otillbörlig påverkan – i synnerhet påverkan som kan härledas till främmande makt. Det är inte något som enkelt låter sig undersökas via en enkätundersökning. Emellertid får respondenterna förklarat för sig vad som menas med ”informationspåverkanskampanjer”. Därefter ställs frågan om det förekommer och om det påverkar arbetet i verksamheten där respondenterna är anställda. Det är redan känt att Sverige utsätts för fenomenet (Säkerhetspolisen 2025) och att förekomsten av hot som kan kopplas till otillbörlig påverkan blir allt vanligare. Förhoppningen är att i ett första försök här få en uppfattning om i vilken utsträckning informationspåverkanskampanjer har observerats i de verksamheter i Uppsala som undersöks.

Demokrati, friheter och viljan att försvara samhället vid kriser

I enkäten ingår ett antal frågor som berör inställningen till demokratiska fri- och rättigheter och viljan att bidra till att försvara landet vid kris. Frågorna ger oss möjligheten att inte bara jämföra uppfattningar i verksamheterna och, i framtiden, mellan regioner. Frågorna gör det möjligt att i viss mån kunna säga något om hur de anställda i verksamheterna skiljer sig åsiktsmässigt från de uppfattningar som hålls av den genomsnittliga medborgaren. Här utnyttjas även frågor som ställts i samarbete med de forskare vid Göteborgs universitet som

genomför den årliga nationella SOM-undersökningen och som baseras på ett riksrepresentativt slumpmässigt urval.

Kontexten

Innan resultaten av enkätundersökningen presenteras och tolkas är det viktigt att säga något om kontexten – dels om Uppsala och dels om de olika verksamheterna.

I Sverige har det blivit vanligare att klanbaserade kriminella organisationer ligger bakom bedrägerier, skjutningar och bombattentat (Storkaas 2020; SVT Nyheter 2024b). Sådana brott genomförs även av organiserade kriminella aktörer som inte organiseras efter klantillhörighet. Uppsala tillhör de städer i landet där stölder, våld och trakasserier i olika former har ökat markant under senare tid. En betydande del av brotten genomförs av organiserade kriminella aktörer som hålls ihop av olika motiv och samhörigheter. En hel del brott begås av allt yngre individer och alla är inte medlemmar i organiserade kriminella grupper. Merparten av de anmälda brotten genomförs i stadskärnan (Heimer 2024), men en hel del brott sker även i de socioekonomiskt utsatta områdena. Syftet här är dock inte att utreda alla dessa aspekter av allvarliga brott som har ökat. Syftet här är att belysa på vilket sätt en hårdare verklighet beskrivs och uppfattas av de som är verksamma i några av de myndigheter som ska ge stöd till medborgarna och hantera problem och kriser som uppstår i samhället.

En hel del har redan skrivits om de påtagliga konsekvenserna av ett hårdare samhällsklimat för räddningstjänsten, ambulanssjukvården, polisen och socialtjänsten (Akavia 2021; Lundälv 2022). För polisen har arbetsbelastningen som kopplas till gängkriminalitet varit så hög att exempelvis utredningar av våldtäktsfall i praktiken lagts på hög (Miller 2023). Påverkanskampanjer som liknar mönstren som beskrivits i undersökningar av ”LVU-kampanjer” (Ranstorp och Ahlerup 2023) tycks ha ökat under mer än ett decennium. Dessutom utsätts polisen för försök att påverka deras arbete på olika sätt som kan beskrivas som otillbörliga. Emellertid anmäls alltför sällan sådana brott eftersom de ofta anses inte leda till fällande domar. Skyddet för myndighetspersonerna har allt oftare beskrivits som för svagt i en förändrad tillvaro där hat, hot, och våld blivit vanligare (Sveriges Kommuner och Regioner 2022). Mordet på en ambulanssjukvårdare i Harmånger 20 september 2025 utgör en smärtsam och tragisk påminnelse (Berggren och Hellström 2025).

Kontexten präglas med andra ord av risker och miljöer där grova brott begås på ett sätt som inte skett i samma omfattning tidigare. Under den period som enkäten låg ute hos

respondenterna drabbades Uppsala av flera grova brott. Som exempel kan nämnas att ett bombattentat i ett tätbebyggt område i Industristaden genomfördes den 23 januari 2025. Den 4 februari utbröt våldsamheter i Gottsunda som inbegrep hot med vapen. Den 15 februari förekom det skottlossning som en del av ett misstänkt mordförsök i Sävja. Här bör även skjutningen som inträffade i Risbergska gymnasiet i Örebro den 4 februari, då tio personer dödades, has i åtanke. Händelser som dessa kan mycket väl ha påverkat om och hur respondenter svarade på enkäten.

Emellertid har bilden av hoten mot räddningstjänsten, ambulanssjukvården, polisen och socialtjänsten vita fläckar. Även om det finns en hel del nyhetsrapportering att samla ihop intrycken från så kan mer göras genom att genomföra samtal med, och undersökningar av, myndigheterna som studeras här. Men det är ett rörligt mål som det handlar om.

För några år sedan utsattes allt oftare utryckande enheter från ambulanssjukvården och räddningstjänsten för direkta attacker från kriminella aktörer vid uttryckningar i Uppsala. Liknande problem har beskrivits i andra delar av landet (Lundälv 2022). Problem av det slaget tycks under senare tid ha blivit ovanligare. Kriminaliteten i de socioekonomiskt utsatta områdena har emellertid inte minskat på samma sätt. Det sägs att kriminella aktörer numera uppmanar medlemmarna i sina nätverk att inte genomföra vandalism och attacker av det slaget eftersom det är ”dåligt för affärerna”. Även om de direkta attackerna har blivit färre så finns det indikationer på att kriminella aktörer utövar påtryckningar mot myndigheter av det slag vi undersöker. Exempelvis kan påtryckningar riktas mot räddningstjänsten när deras myndighetsutövningsuppdrag inbegriper tillsyn inom exempelvis restaurangbranschen. Där tycks påverkan från kriminella aktörer utgöra en påtaglig risk. Liknande problem drabbar socialtjänsten.

I socialtjänsten tycks det emellertid inte vara fältassistenterna som är de mest utsatta för kriminella aktörer. De svarar inte för myndighetsutövningen. Det gör däremot socialsekreterare. Där, är det redan känt, förekommer otillbörlig påverkan genom hot av olika slag (Ranstorp och Ahlerup 2023), och till och med infiltration (Ekström 2021; Marteus 2021; Sonesson 2021). Särskilt utsatta kan de handläggare vara som utreder och beslutar om resurser till individer som söker stöd (Sveriges Kommuner och Regioner 2016). Här finns det uppgifter som visar att fler brott begås än vad som anmäls. Även om skyddet för tjänstemän mot trakasserier nyligen har förstärkts i lagstiftningen (Prop. 2024/25:141 2025) så är det

exempelvis socialsekreterarna som måste ta rollen som målsägare om brott ska anmälas. Gängkriminella har då omfattande resurser för att påverka enskilda tjänstemän. De kriminella organiserade grupper som bygger på släktskap präglas dessutom av mycket höga lojalitetsnivåer vilket gör det svårt att utreda brott som kan leda till fällande domar.

Det finns uppenbarligen goda skäl att undersöka det slags påtryckningar av olika slag som kan riktas mot anställda inom räddningstjänsten, ambulanssjukvården, polisen och socialtjänsten i Uppsala. Flera av frågorna som handlar om utsatthet för trakasserier, hot och våld har bara ställts till de anställda som arbetar i direktkontakt med medborgare. Undersökningen omfattar dessutom främst de som arbetar i de centrala delarna av Uppsala. Områden utanför Uppsala kommun men som ingår i regionen såsom Tierp eller Örbyhus ingår inte. Däremot inbegrips verksamheter som ansvarar för de boende, och händelser, i områden som polisen eller kommunen har beskrivit eller klassat som kriminellt- eller socioekonomiskt utsatta (Widmalm och Persson 2024a). Även områden som inte är särskilt drabbade av kriminalitet ingår.

Utan att ens genomföra vår enkät är det möjligt att konstatera att hoten mot de myndigheter som här fokuseras på är påtagliga. Men hur allvarligt hoten uppfattas, hur vanligt våldet är, och vad som kan vara nytt när det handlar om varifrån hoten kommer, är mindre vida känt. Det är vad de kommande delarna av rapporten handlar om.

Enkätstudien – resultat och jämförande analyser

I den följande presentationen börjar vi med att redogöra för deskriptiva resultat i ett jämförande perspektiv. Vi jämför helt enkelt svarsfrekvenser, procenttal och medelvärden för respondenter i de fyra olika verksamheterna. Förhoppningen är att på så sätt kunna få en bild av hur hot varierar och hur det möjligtvis påverkar anställda inom räddningstjänsten, ambulanssjukvården, polisen och socialtjänsten. I delar av analyserna kompletteras bilden av resultat från frågor som varit ”öppna” – frågor där respondenterna kunnat uttrycka sig fritt om uppfattningar och erfarenheter kring vissa ämnen. Vad som kan vara viktigt att påpeka inför de kommande analyserna är följande: När vi sammanställer medelvärden för frågorna i tabell ett till fyra, så visar siffrorna under rubrikerna ”totalt” och ”samtliga” genomsnittet för alla som deltog i enkäten. Därefter anges under rubriken ”viktat genomsnitt”, ett genomsnitt där alla fyra grupper väger lika tungt. Skälet till detta är att vi vill presentera genomsnitt på ett sätt som är jämförbara mellan verksamheterna.

Bakgrundsvariabler

I tre av fyra verksamhetsområden besvarades enkätundersökningen av fler män än kvinnor. Socialtjänsten utgör undantaget. Här kan tilläggas att räddningstjänsten också är den mest mansdominerade verksamheten medan socialtjänsten är den mest kvinnodominerade.

Tabell 2. Andelen män och kvinnor

	Procent (antal)				
	Socialförvaltning	Räddningstjänst	Polis	Ambulanssjukvård	Totalt
Man	13,9 (32)	90,2 (55)	61.1 (11)	65 (26)	35,5 (124)
Kvinna	83,9 (193)	8,2 (5)	38,9 (7)	35,0 (14)	62,8 (219)
Annat/Vill inte ange	2,2 (5)	1,6 (1)	0 (0)	0 (0)	1,7 (6)
Totalt	100 (230)	100 (61)	100 (18)	100 (40)	100 (349)

Bland de svarande är genomsnittsåldern relativt likartad. Den största genomsnittliga skillnaden, som är på ungefär fem år, är den mellan yrkesverksamma inom ambulanssjukvården (äldst) jämfört med yrkesverksamma inom polisen (yngst).

Tabell 3. Genomsnittlig ålder

Medelvärde					
Socialförvaltning	Räddningstjänst	Polis	Ambulans-sjukvård	Samtliga	N
43,44	41,29	38,94	43,57	42,85	332,00

De svarande hade i genomsnitt arbetat nästan sex år i den tjänst de befann sig i när enkäten skickades ut, oavsett verksamhetsområde (tabellen redovisas inte här). Även det genomsnittliga antalet arbetsår vid myndigheten var ganska likartat. De mest erfarna var de svarande från räddningstjänsten och de minst erfarna kom från socialtjänsten – även om skillnaden bara var två och ett halvt år.

Tabell 4. Genomsnittligt antal år vid myndigheten

Medelvärde					
Socialförvaltning	Räddningstjänst	Polis	Ambulanssjukvård	Samtliga	N
10,8	13,46	11,24	12,95	12,11	349

Samhörighet, tillit och stress

I undersökningen har fyra frågor ställts under detta tema som syftar till att få mer generella beskrivningar av arbetsklimatet vid de olika myndigheterna.

Den första frågan handlar om hur samhörigheten på arbetsplatsen uppfattas. Av resultaten att döma kan samhörighetskänslan inom samtliga fyra myndigheter beskrivas som likartad. De flesta säger att den är stark eller mycket stark. Det är endast inom socialtjänsten som det finns viss spridning. Där svarar de flesta att samhörigheten med kollegerna är ”ganska stark”. Inom ambulanssjukvården och räddningstjänsten har de flesta givit högsta betyg åt samhörighetskänslan.

Figur 1. Samhörighet på arbetsplatsen

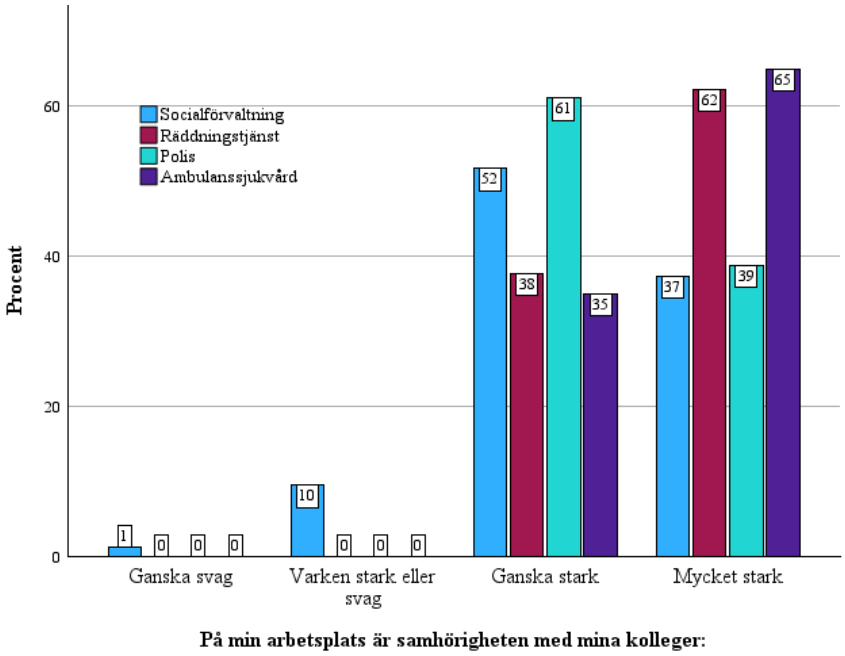

Tabell 5. Samhörighet på arbetsplatsen

Fråga:	**På min arbetsplats är samhörigheten med mina kolleger:**				
Svarsalt.	Mycket svag (1), Ganska svag (2), Varken stark eller svag (3), Ganska stark (4), Mycket stark (5)				
Verksamhet	Socialförvaltning	Räddningstjänst	Polis	Ambulanssjukvård	Viktat genomsn.
Medelvärde	4,3	4,6	4,4	4,7	4,5
N	230	61	18	40	349

Vad gäller uppskattad stressnivå på arbetsplatsen så är värdena mer normalfördelade (i bemärkelsen att de flesta svaren ligger närmare medelvärdet, och relativt få svar hamnar i ytterkanterna).

Figur 2. Stress på arbetsplatsen

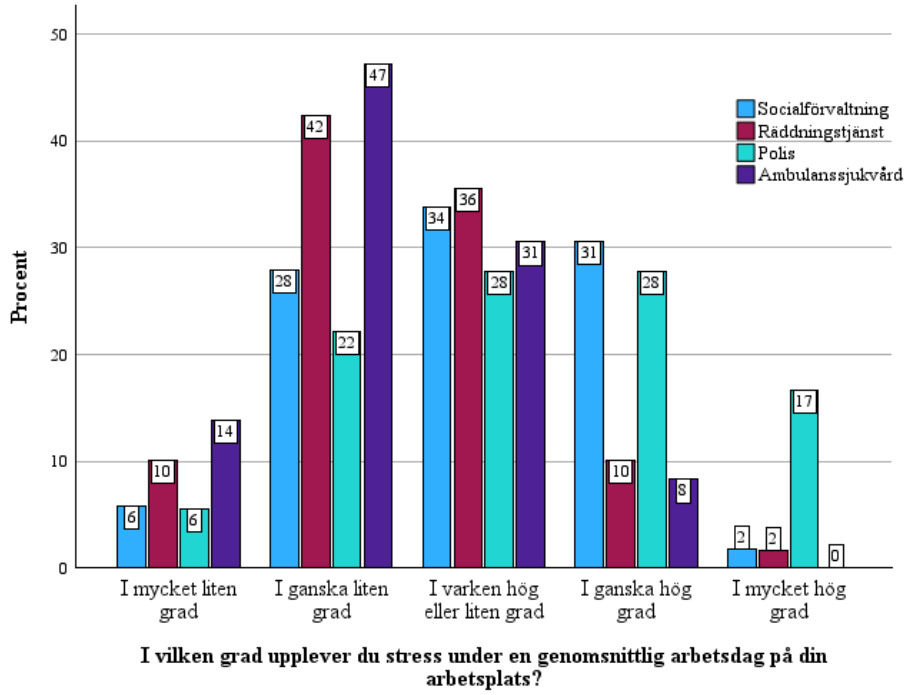

Tabell 6. Stress på arbetsplatsen

Fråga:	**I vilken grad upplever du stress under en genomsnittlig arbetsdag på din arbetsplats?**				
Svarsalt.	I mycket liten grad (1), I ganska liten grad (2), I varken hög eller liten grad (3), I ganska hög grad (4), I mycket hög grad (5)				
Verksamhet	Socialförvaltning	Räddningstjänst	Polis	Ambulanssjukvård	Viktat genomsn.
Medelvärde	3,0	2,5	3,3	2,3	2,8
N	222	59	18	36	335

Även om svarsfrekvensen från polisen är låg så kan det mycket väl vara så att stressen där är som mest utbredd i jämförelse med de andra myndigheterna som ingår i studien. Givet det ökade våldet i samhället i form av exempelvis skjutningar och bombattentat så är det begripligt. Men det kan även handla om en selektionseffekt. Det kan vara de som är mest stressade över sin arbetssituation som är mest benägna att svara på enkäten. Svaren från socialtjänsten har högre tillförlitlighet. Stressen av att jobba inom socialtjänsten är den näst högsta; ungefär en tredjedel av dem som besvarat enkäten anger att de upplever stress i ganska hög eller hög grad. Det kan te sig förvånande men är kanske mindre så i ljuset av

socialsekreterarnas utsatthet som det rapporterats om under senare år (Harju 2024; Sundqvist 2024).

Vad gäller stressen är det polisen och socialtjänsten som har angivit att de upplever mest stress i jämförelse med de andra verksamheterna. Frågan är då om tilliten till andra människor följer samma mönster.

Figur 3. Tillit till andra människor

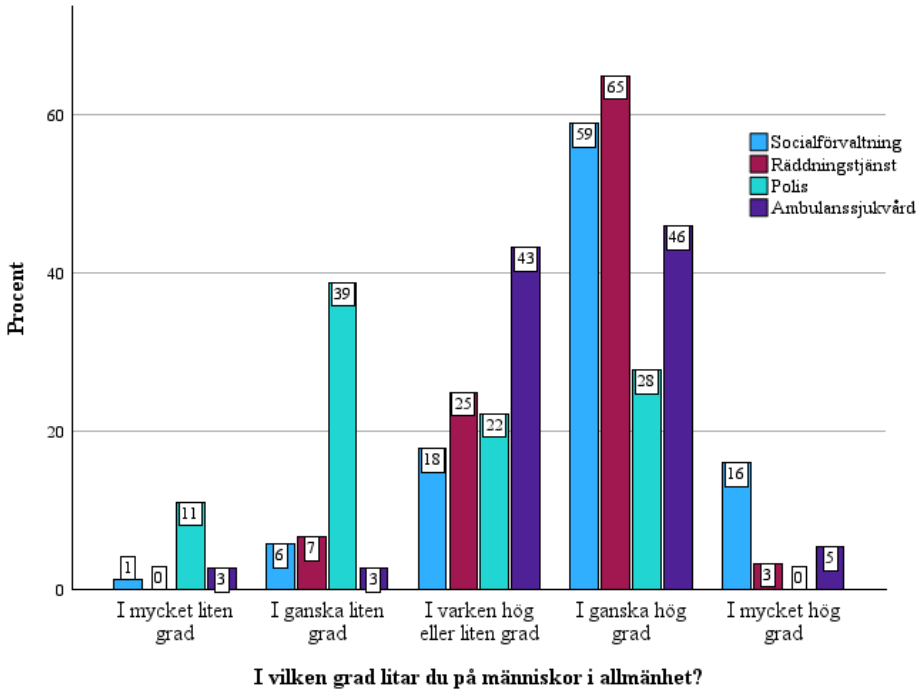

Tabell 7. Tillit till andra människor

Fråga:	**I vilken grad litar du på människor i allmänhet?**				
Svarsalt.	I mycket liten grad (1), I ganska liten grad (2), I varken hög eller liten grad (3), I ganska liten grad (4), I mycket hög grad (5)				
Verksamhet	Socialförvaltning	Räddningstjänst	Polis	Ambulanssjukvård	Viktat genomsn.
Medelvärde	3,8	3,7	2,7	3,5	3,4
N	224	60	18	37	339

Gällande tilliten till andra människor är de som arbetar inom socialtjänsten mest lika de som arbetar i räddningstjänsten och ambulanssjukvården. Polisens anställda ligger klart lägst i tilliten till ”människor i allmänhet”. Återigen gäller det dock att vara försiktig med att dra slutsatser om hur pass representativa svaren för polisen är.

När det kommer till tilliten mellan kollegerna i myndigheterna så kan den beskrivas som mycket hög. Även om arbetsinsatserna inom verksamheterna är krävande – vilket bevisligen kan leda till allvarlig splittring och motsättningar (Ekström 2021) – så är det uppenbart att respondenterna i Uppsala uppvisar hög tillit till varandra. Det framgår även att fördelningarna liknar varandra i de olika verksamheterna.

Figur 4. Litar på kollegerna

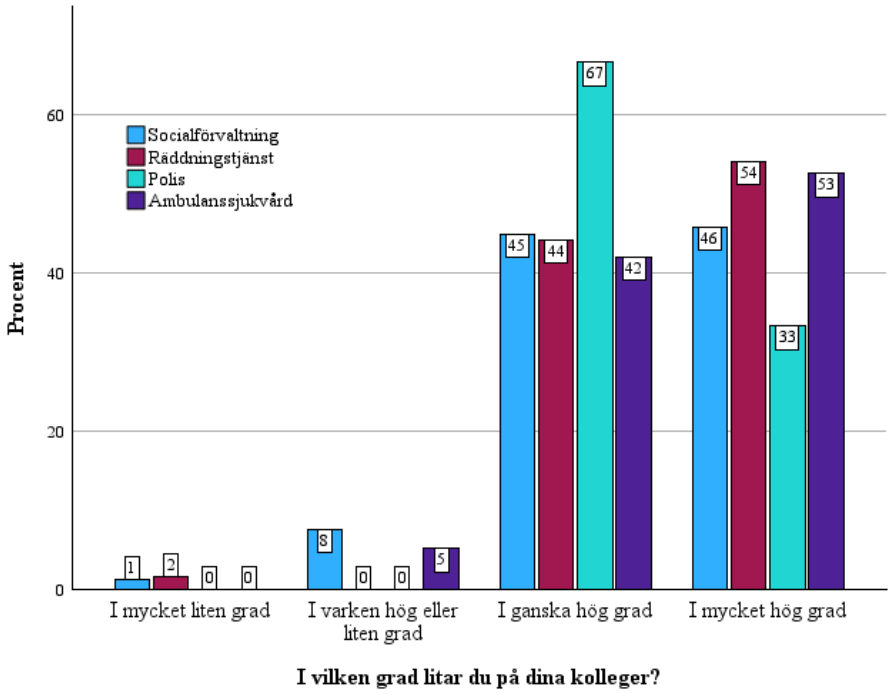

Tabell 8. Litar på kollegerna

Fråga:	**I vilken grad litar du på dina kolleger?**				
Svarsalt.	I mycket liten grad (1), I ganska liten grad (2), I varken hög eller liten grad (3) I ganska hög grad (4), I mycket hög grad (5)				
Verksamhet	Socialförvaltning	Räddningstjänst	Polis	Ambulanssjukvård	Viktat genomsn.
Medelvärde	4,34	4,49	4,33	4,47	4,41
N	220	61	18	38	337

När det kommer till synen på hur samarbetet mellan berörda myndigheter fungerar så kan man fråga sig om den ofta upprepade tesen om att myndigheterna måste samarbeta mer och bättre är befogad. Här tycks nämligen samarbetet fungera tämligen väl.

Figur 5. Samarbete mellan myndigheter

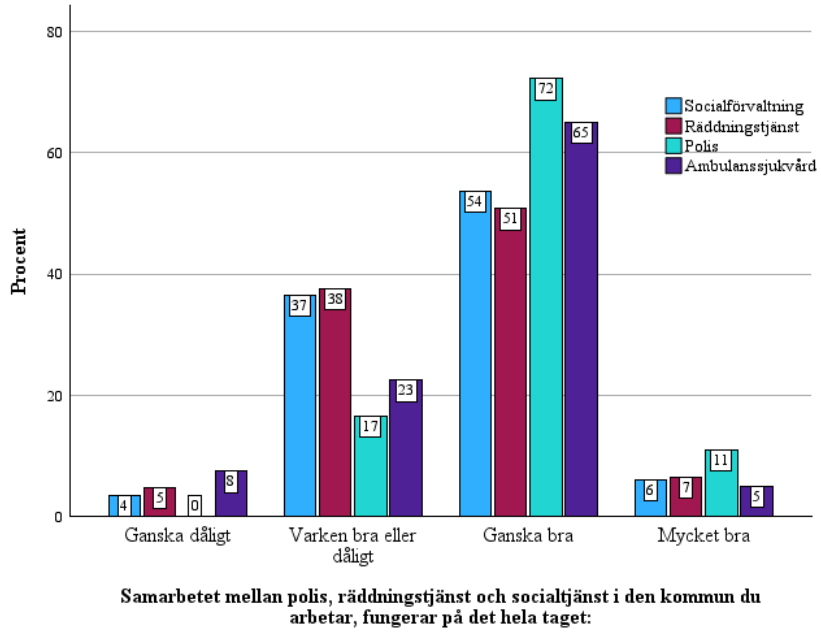

Tabell 9. Samarbete mellan myndigheter

Fråga:	**Samarbetet mellan polis, räddningstjänst och socialtjänst i den kommun du arbetar, fungerar på det hela taget:**				
Svarsalt.	Mycket dåligt (1), Ganska dåligt (2), Varken bra eller dåligt (3), Ganska bra (4, Mycket bra (5)				
Verksamhet	Socialförvaltning	Räddningstjänst	Polis	Ambulanssjukvård	Viktat genomsn.
Medelvärde	3,6	3,6	3,9	3,7	3,7
N	227	61	18	40	346

Svaren är normalfördelade och stämmer till eftertanke. Även om det alltid går att hävda att samarbetet mellan myndigheter kan bli bättre så vittnar i vart fall dessa svar inte om någon överhängande eller påtaglig kris vad gäller samarbetsförmågan mellan myndigheterna. En majoritet tycker att samarbetet fungerar ganska eller mycket bra.

Sammanfattningsvis reflekterar svaren på frågorna ovan att tilliten är hög inom och mellan verksamheterna. Tilliten till medborgarna liknar i stort sett den som vanligtvis syns i undersökningar av tillit mellan medborgarna i större medborgarundersökningar som görs i Sverige.

Utsatthet för hot och våld i tjänsten

I denna del presenteras resultat som visar hur de anställda beskriver var och på vilket sätt de utsätts för hot och våld i sitt arbete. Här redovisas enbart svaren för de respondenter som angivit att de jobbar i direktkontakt med kommuninvånarna. Sammantaget är det lite drygt 70 procent av de som besvarat enkätundersökningen som fått svara på frågorna i denna del.

Tabell 10. Andel som jobbar i direktkontakt med kommuninvånare

Fråga:	**Jobbar du i direktkontakt med kommuninvånare (exempelvis genom att ta beslut om stöd för individer, genom tillsyn där beslut om krav tas, eller vid utryckningar av olika slag)**				
Svarsalt.	Ja, Nej				
Verksamhet	Socialförvaltning	Räddningstj.	Polis	Ambulanssjukv.	Viktat genomsn.
Ja	67,8 (156)	67,2 (41)	83,3 (15)	72,5 (29)	72,7 (241)
Nej	32,2 (74)	32,8 (20)	16,7 (3)	27,5 (11)	27,3 (108)
N	100 (230)	100 (61)	100 (18)	100 (40)	100 (349)

Vi börjar med att redogöra för svar på frågor där respondenterna fått gradera i vilken omfattning de i olika områden och sammanhang, i yrkesutövningen, utsätts för hot, trakasserier och våld.

Tabell 11. Genomsnittlig andel som i yrkesutövningen utsätts för hot, trakasserier och våld, per område

Fråga:	**Vänligen gradera i vilka områden och sammanhang där du i din yrkesutövning utsätts för hot, trakasserier och våld: [PLATS]**				
Svarsalt.	I mycket ringa omfattning (1) – I mycket stor omfattning (5)				
Verksamhet	Socialförvaltning	Räddningstjänst	Polis	Ambulanssjukvård	Viktat genomsn.
På landsbygden					
Medelvärde	1,2	1,2	1,7	1,8	1,5
I villaområden					
Medelvärde	1,2	1,1	1,7	1,9	1,5
Områden med flerfamiljshus					
Medelvärde	1,4	1,9	2,4	2,8	2,1
Shoppingcentra					
Medelvärde	1,2	1,4	1,9	2,0	1,6
På platser för idrottsevenemang					
Medelvärde	1,1	1,2	2,1	1,4	1,4
På platser för konserter eller andra event					
Medelvärde	1,1	1,1	1,9	2,0	1,5
I socioekonomiskt utsatta eller brottsutsatta områden					
Medelvärde	1,5	2,1	3,2	3,4	2,5
I områden som inte är socioekonomiskt utsatta eller brottsutsatta					
Medelvärde	1,2	1,0	1,7	1,7	1,4
I industriområden					
Medelvärde	1,1	1,2	1,5	1,5	1,3
I stadskärnan					
Medelvärde	1,3	1,4	2,9	2,9	2,1
På platser i anslutning till restauranger					
Medelvärde	1,1	1,3	2,6	2,3	1,8
På platser i anslutning till nattklubbar					
Medelvärde	1,1	1,4	2,9	3,0	2,1
På din arbetsplats (t.ex. socialtjänstens kontor, polisstationen, vid räddningstjänstens eller ambulanssjukvårdens stationer)					
Medelvärde	2,4	1,1	2,2	1,2	1,7
På olika arbetsplatser (ej den egna)					
Medelvärde	1,3	1,2	1,5	1,1	1,3
I samband med demonstrationer och/eller folksamlingar på öppen plats					
Medelvärde	1,1	1,2	2,5	1,9	1,7
I samband med ingripanden/insatser på öppna platser såsom gator, torg och parker					
Medelvärde	1,2	1,4	2,9	2,4	2,0
I samband med ingripanden/insatser i bostäder, samlingslokaler eller andra privata lokaler					
Medelvärde	1,3	1,4	2,3	2,1	1,8

Hot, trakasserier och våld förekommer mest i socioekonomiskt utsatta eller brottsutsatta områden – men det förekommer även på andra platser. Av tabell 12 framgår det var och i vilka sammanhang som de som jobbar i de fyra myndigheterna är mest utsatta (rangordnade). Och vi har även tagit med en kolumn där det framgår i vilka områden där utsatthet är som lägst.

Tabell 12. Områden med mest och minst förekomst av hot, trakasserier och våld

	Mest utsatt			**Minst utsatt**
	I första hand	*I andra hand*	*I tredje hand*	*I första hand*
Social-förvaltningen	På din arbetsplats	I socio-ekonomiskt utsatta eller brottsutsatta områden	Områden med flerfamiljshus	På platser för idrotts-evenemang
Räddnings-tjänsten	I socioekonomiskt utsatta eller brottsutsatta områden	Områden med flerfamiljshus	På platser i anslutning till nattklubbar	I områden som inte är socio-ekonomiskt utsatta eller brottsutsatta
Polisen	I socioekonomiskt utsatta eller brottsutsatta områden	På platser i anslutning till nattklubbar	I stadskärnan	På olika arbetsplatser (ej den egna)
Ambulans-sjukvården	I socioekonomiskt utsatta eller brottsutsatta områden	På platser i anslutning till nattklubbar	Områden med flerfamiljshus	På olika arbetsplatser (ej den egna)

Det är uppenbart att de mest omfattande problemen med hot, trakasserier och våld sker i socioekonomiskt och brottsutsatta områden och i områden med flerfamiljshus. Utöver det utsätts polisen, ambulanssjukvården och räddningstjänsten för hot, trakasserier och våld i stadskärnan och i anslutning till nattklubbar.

Socialtjänsten följer ett mönster som i viss mån är annorlunda. De arbetar i socioekonomiskt utsatta eller brottsutsatta områden, men en betydande del av myndighetsutövningen sker i lokalerna där socialtjänsten har sin fasta verksamhet. Dit kallas individer för att samråda, informeras och för att ta emot beslut om stöd och insatser av olika slag. Det är då som

situationer uppstår då tjänstemän hotas, trakasseras eller utsätts för våld (det framgår än tydligare utifrån fritextsvaren som vi snart redogör för). Liknande situationer kan uppstå för polisen, men inte alls på samma sätt för ambulanssjukvården och räddningstjänsten. Det omvända gäller för ”idrottsevenemang”. Där genomför polisen ofta insatser, men mycket sällan gäller det för socialtjänsten.

Hur ofta utsätts då respondenterna för hot, trakasserier, och våld? Vi börjar med svaren på frågan om i vilken utsträckning respondenterna utsätts för verbala hot och trakasserier i sin yrkesverksamhet.

Figur 6. Utsatthet för verbala hot och trakasserier

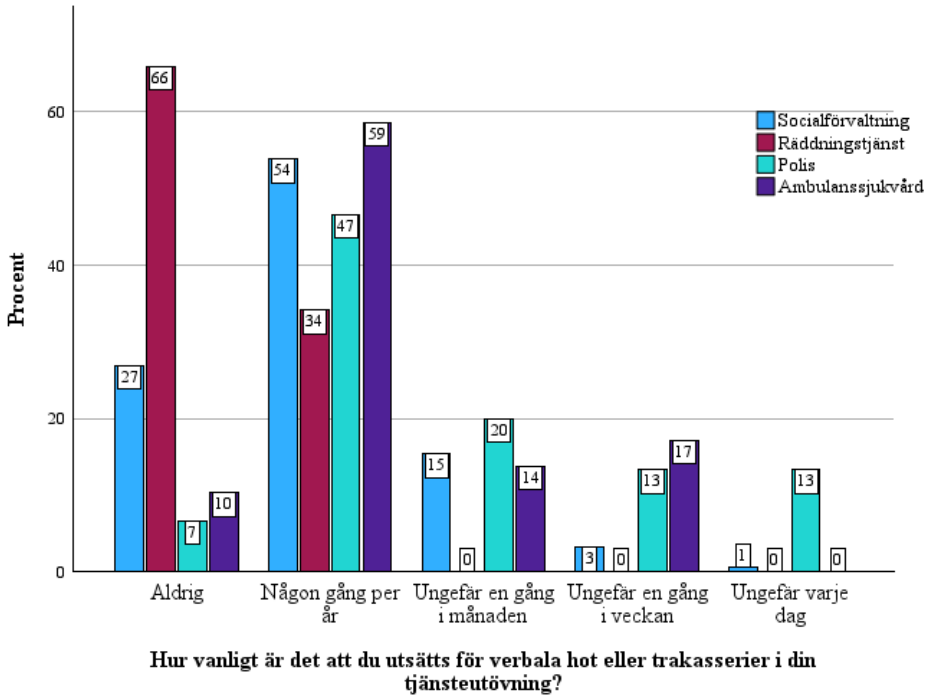

Tabell 13. Utsatthet för verbala hot och trakasserier

Fråga:	**I den kontakt du har med medborgare i din yrkesutövning i den kommun där du arbetar, hur vanligt är det att du utsätts för verbala hot eller trakasserier?**				
Svarsalt.	Aldrig (1), Någon gång per år (2), Ungefär en gång i månaden (3), Ungefär en gång i veckan (4), Ungefär varje dag (5)				
Verksamhet	Socialförvaltning	Räddningstjänst	Polis	Ambulanssjukvård	Viktat genomsn.
Medelvärde	2,0	1,3	2,8	2,4	2,1
N	156	41	15	29	241

Räddningstjänsten tycks vara den minst utsatta myndigheten. Här har två tredjedelar av respondenterna angivit att de aldrig utsätts för trakasserier och hot. Socialtjänsten placerar sig därefter. De flesta anger att de utsätts för hot ”någon gång per år”. Därefter kommer ambulanssjukvården, medan de mest utsatta är poliserna (men där är som sagt underlaget mer begränsat).
För att ge en bild av vad det är för slags hot och trakasserier respondenterna utsätts för följdes frågan upp med en öppen fråga: ”Ange gärna kortfattat vad det är för typ av hot/trakasserier och i vilka sammanhang?”. Svaren ger vid handen att det finns en betydande variation i de hot som uttrycks, både inom och mellan verksamheterna.

Socialförvaltningen
Även om de flesta respondenterna svarade på den föregående frågan att hot förekom endast någon gång per år så vittnar fritextsvaren om att hoten är av grov karaktär. En viss andel tycks ha att göra med missbruk och psykisk ohälsa som kan förklara hotfullt agerande. Men det är påfallande många av exemplen som visar att hot framförs i syfte att påverka beslut, och det handlar inte bara om tillmälen. Hoten handlar om att personer anger att de kommer att utsätta socialsekreterarna eller deras anhöriga för våldshandlingar. Här följer exempel på hur detta har kommit till uttryck i fritextsvaren.

”Kan vara hotfulla situationer, olika typer av dolda hot i syfte att påverka ett beslut eller ändra bedömning. Kan också vara saker som att skuldbelägga - såsom att om detta händer är det ditt fel etc.”

”Eftersom jag är chef är det sällan jag själv hotas eller trakasseras, men mina anställda blir det då och då. Och då har jag ibland kontakt med de som utövar hot och trakasserier. Det kan t ex handla om att klient hotar socialsekreterare till livet om denne inte ändrar beslut, eller att klient uttrycker sig rasistiskt mot handläggare, eller att klient tagit med kniv till möte, eller att klient hotar med att ta sitt liv om inte insats om boende/placering beviljas m.m.”

”Hot i form av att ta kontakt med pressen eller andra instanser kopplat till försök att påverka beslut. Hot i form av att skada mig eller mina anhöriga kommer mer sällan, oftast i samband med tvångsomhändertaganden. Några gånger per år. Hot i form av att skada mig eller mina anhöriga också i samband med möten med personer med svår samsjuklighet som inte fått hjälp inom regionen. Enstaka gånger per år.”

”Suicidhot är de mest förekommande hoten. Vanligast i samband med att man får ett negativt besked om att man avslås lägenhet eller tillfälligt boende som man ansökt om. Förekommer även hot mot oss handläggare eller socialförvaltningen i sin helhet.”

”Hot om våld, kränkande/aggressiva uttryck både i fysiska möten men även i telefonkontakt och per sms. Jag har aldrig varit utsatt för fysiskt våld.”

”Under de år jag arbetat inom andra delar av socialtjänsten har jag sammantaget utsatts för hot i form av hot om suicid, hot om att skicka kriminella hem till mig, hot om att klient ska agera på ett visst sätt om jag inte gör som hen vill samt blivit kallad för kränkande ord så som "hora" eller "dum i huvudet". Hotet har skett i samband med meddelande av beslut som klient inte varit nöjd med eller när klient inte velat följa planering med socialtjänsten.”

”I klientkontakt när vi handlägger ärenden och fattar beslut sker det ibland att vi utsätts för hot eller otillåten påverkan, men även att klienterna går till personangrepp mot en. Det kan handla om kommentarer om mig som medmänniska och förälder, men även kommentarer om att man hoppas jag ska bli mycket sjuk och dö. Suicidhot är också ganska vanliga, även kommentarer om att jag förstört deras liv.

”Det händer även tyvärr att andra professionella utsätter oss för trakasserier, genom att låta sina egna åsikter om socialtjänsten ta plats under gemensamma möten med klienter. Dessa professionella, inte sällan skolpersonal, ger då nedlåtande kommentarer om socialtjänsten och våra insatser i ärendet framför klienter men det har även hänt att de gått till personangrepp.”

”I det dagliga arbetet förekommer regelbundet att jag får lyssna och ta emot personers ilska och frustration över sin situation. Arga anklagelser om opartiskhet utifrån att jag är kvinna i ett kvinnodominerat yrke och att socialtjänst/familjerätt alltid prioriterar mammor. Arga anklagelser om att jag inte tar hänsyn till våldsutsatthet. Arga uttryck om att jag agerat fel, att jag ska bära ansvar för situationer som inte är mitt ansvarsområde.”

”Det har hänt att personer hotat personligen, att det känns obehagligt att röra sig utanför arbetsplatsen av oro att bli uppsökt.”

”Det förekommer mer och mer att rättshaverister begär ut handlingar kopplade till mig som handläggare i syfte att jag ska bestraffas genom granskning och få ökad arbetsbörda eftersom det som begärs ut behöver granskas och det kan vara stora mängder material. Det blir en form av trakasserier.”

”Vid besked om t.ex. placering eller information om inkommen orosanmälan kan föräldrar kalla mig för könsord, göra utfall mot mig, säga att de ska kolla upp var jag bor. De kan även säga att jag ska kolla bakom ryggen när jag lämnar jobbet.”

”Ilskna samtal främst på telefon när jag blir kallad både det ena och det andra. Indirekta hot om att de vet var jag bor, att sådana som jag inte borde ha det arbete jag har, att jag ska komma till det islamska helvetet. Har vid ett par tillfällen i samband med besök varit nära att bli slagen men har genom att markera rejält, gått därifrån tagit mig ur det.”

”Missnöje med beslut som rör egen person eller anhöriga som inte tycker att deras anhörige får det stöd/hjälp som anhöriga tycker att den anhörige borde få. Kan t ex handla om att anhöriga tycker att deras släkting ska tvångsvårdas. Missnöjet kan yttra sig genom att socialtjänstens handläggare eller socialtjänsten i stort kallas inkompetenta eller andra nedsättande uttryck. Eller personliga påhopp, t ex ¨jag ska köra min anhörige hem till din bostadsadress och lämna hen på trappen¨. Kan även vara förtäckta eller mer öppna hot, t ex att socialkontoret ska sprängas eller att olika handläggare ska ’passa sig’.”

”Muntliga hot om våld mot mig eller hot om självmord, främst i samband med tvingande beslut enligt LVM. I de allra flesta fall har hotet yttrats via telefon.”

”Ofta hot om att ta sitt eget liv, eller mer "diffusa" hot. Ofta att jag ska anmälas för tjänstefel om jag inte gör exakt som personen säger (dvs begår tjänstefel). Kan även vara mer generella hot som att "göra kaos" eller "du vet inte vad jag är kapabel till".”

”Oftast relaterat till beslut om omhändertagande av barn och ungdomar. Förekommer ofta när ungdomar är placerade enligt LVU och befinner sig på SIS. Vanligt förekommande hot är hot om suicid, oftast från ungdomar men kommer även från föräldrar. Föräldrar kan hot att anmäla mig till IVO eller annan granskande myndighet, när dom får information om bedömning vid LVU och planering vid placering. Kan ske allvarligare hot som polisanmäls, ex ungdom som har kopplingar till gängkriminalitet som hotar att jag kommer försvinna från socialtjänsten.”

Räddningstjänsten

Enligt svaren från räddningstjänsten tycks hoten och trakasserierna vara mindre vanligt förekommande. När personalen hotas eller trakasseras tycks det mestadels bero på stress och att de situationer som uppstått orsakar förvirring och trauman. Men det förekommer fortfarande attacker mot personalen även om de nu tycks vara mindre vanligt förekommande än tidigare.

”Ofta är det personer som är under stress eller chock vid en olycka. Den rädslan kan ibland gå över styr.”

”Verbala saker tex vid trafikolyckor där trafikflödet är påverkat, stressade och otrevliga människor förekommer. När vi jobbar i stökiga/ utsatta områden, kan stenkastning samt grönlaser "attacker" förekomma.”

” Vid IVPA [i väntan på ambulans] där missbruk är inblandat kan det bli verbalt.”

”Att man blandar ihop alla blåljus, man förstår inte att vi jobbar för att hjälpa till i svåra situationer.”

Polisen

För polisens del är det inte förvånande att hot och trakasserier är vanliga. Och poliserna själva är förberedda på det. Hot och trakasserier kommer i samband med ingripanden men innefattar även här, liksom i socialtjänsten, anhöriga.

”För det mest är det verbala hot och nedsättande och kränkande saker om mig eller min roll. Oftast inträffar dessa när jag utför en tjänsteåtgärd.”

”Hot mot person och okvädesord förekommer vid polisiära ingripanden och i förhörssituationer.”

”Vid omhändertagande av personer som är misstänkta för brott och/eller tas om hand för berusning är det mycket vanligt med skällsord och diverse hot (ex. bli kallad "horunge", "polisfitta" samt uttryck som "vänta bara tills jag kommer ut", "jag ska leta upp dig sedan", "jag ska slå sönder dig" etc.).”

”Hot inte lika vanligt från allmänhet i samhället men däremot är det många som passar på att uttrycka sitt missnöje över polismyndigheten eller poliser i stort om vi är i närheten, oavsett situation.”

”Nedvärderande ord, könsord. Hot att skada familjen och mig.”

”I bland subtila hot och ibland direkta hot om att skada mig eller min familj.”

”Hot om att döda mig eller mina barn har hänt. Annars är det ofta förtäckta hot som man inte kan agera på.”

”Skällsord. Berusade personer som inte kan sköta sig. Ungdomar som är respektlösa. Kommentarer om det kvinnliga könet. Men OBS! Det berör mig inte i stort, det ingår i jobbet med att hantera den lilla procent av människor i samhället som är avvikande från mängden.”

Ambulanssjukvården

Liksom polisen utsätts ambulanssjukvården för hot och trakasserier i hög utsträckning. Här förekommer det i samband med omhändertagande, eller inblandning av personer som är drogpåverkade, demenssjuka eller som lider av psykisk ohälsa. Hoten kommer även från kriminella aktörer.

”Att man gör ett dåligt jobb. Att man inte tar med patienten till sjukhus trots att anhöriga tycker att de ska åka ambulans. Man beställer en sjukresa istället tex. Att man får ta skit för hur sjukvården överlag fungerar men att patienten tar ut det på ambulansen.”

”Narkotikapåverkade patienter eller anhöriga till dem.”

”Krav om vad som ska utföras. Svordomar som att man är idiot eller dum i huvudet. Pat eller anhörig tar tag i en, oftast arm. Går hotfullt mot en. Försöker slåss. Oftast i samband med alkohol, andra droger eller psykisk ohälsa.”

”Berusade personer, drogpåverkade och psykiskt sjuka står för den största delen av de hot och trakasserier som jag har blivit utsatt för. Även dementa vad gäller rivmärken och/eller hårda nypor som gör ont. Sexuella kommentarer.”

”Allt från det milda mer vardagliga "hjälp mig då för fan din jävla idiot", "va fan håller ni på med", "du är värdelös" till det mer medelallvarliga "ja ska fan misshandla dig och din familj" "ja ska kolla vart du bor" till försök till fysisk skada men pga distans och ev påverkad individ så kan man oftast ta sig bort från situationen och då övergår det oftare till verbala hot och glåpord.”

”Verbala hot om misshandel eller dödshot. Eller att man är dum i huvudet eller liknande.”

”Oftast av verbala hot om att anmäla oss. Hot har förekommit, så som pistolhot, slag och sparkar.”

Sammanfattande kommentar om fritextsvaren som handlar om trakasserier och hot
Hot och trakasserier framförs ofta av personer som lider av psykisk ohälsa, personer som är drogpåverkade, demenssjuka, och kriminella. Det ena utesluter inte alltid det andra. Hoten handlar ofta om individer som säger att de ska göra sig själva illa. Men hoten riktas också direkt mot tjänstemännen eller mot deras anhöriga. I vissa fall uttalas hot och nedsättande kommentarer då personer råkat ut för en olycka eller har varit med om en traumatiserande händelse. Men hoten handlar även ofta om otillbörlig påverkan om man med det menar att syftet är att hindra eller utöva påtryckning gällande tjänsteutövningen. Det är påfallande många exempel av det slaget i socialtjänsten. Svaren passar in i bilden av att socialtjänsten utsätt för påverkan av kriminella aktörer som besitter ett högt våldskapital (Harju 2024; Sundqvist 2024).

När vi går vidare till svaren på frågor som handlar om utsatthet för fysiskt våld ser vi att det problemet är mindre vanligt jämfört med trakasserier och hot. I socialtjänsten är det en betydande majoritet som säger att de inte utsätts alls för våld. De som arbetar i räddningstjänsten svarar på ungefär samma sätt. Det är inte heller förvånande att merparten av polisen svarar på omvänt sätt när det gäller förekomsten av våld. Vad som kan sägas vara något förvånande är att ambulanssjukvårdarna i så stor utsträckning anger att de utsätts för våld – i genomsnitt ligger de inte så långt efter poliserna.

Figur 7. Utsatthet för våld

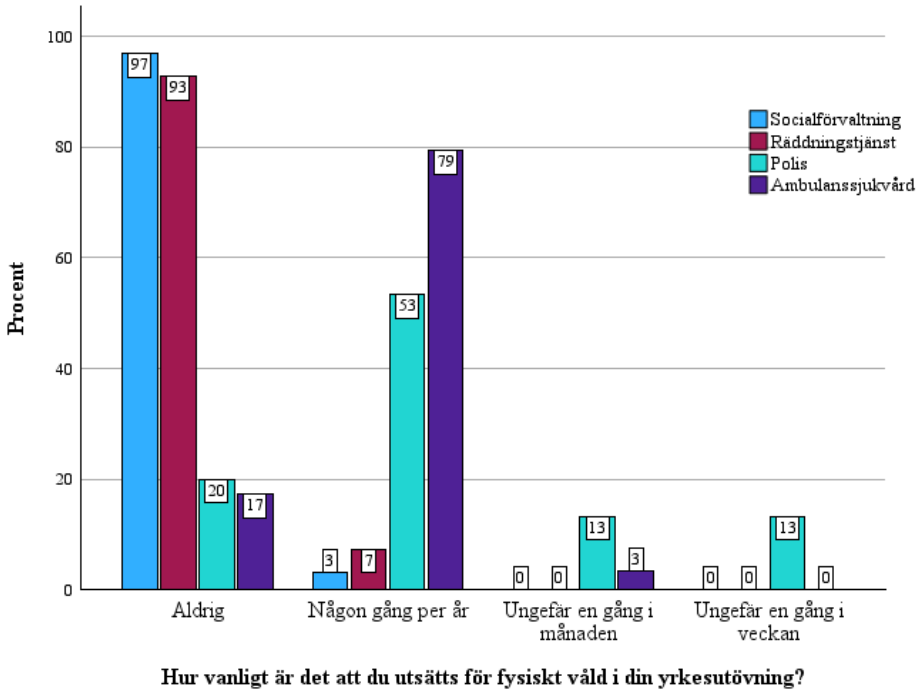

Tabell 14. Utsatthet för våld

Fråga:	**I den kontakt du har med medborgare i din yrkesutövning i den kommun där du arbetar, hur vanligt är det att du utsätts för fysiskt våld?**				
Svarsalt.	Aldrig (1), Någon gång per år (2), Ungefär en gång i månaden (3), Ungefär en gång i veckan (4), Ungefär varje dag (5)				
Verksamhet	Socialförvaltning	Räddningstjänst	Polis	Ambulanssjukvård	Viktat genomsn.
Medelvärde	1,0	1,1	2,2	1,9	1,5
N	156	41	15	29	241

Även denna fråga följdes upp med en öppen fråga för att kunna samla in exempel som illustrerar vad som kan menas med svaren: Frågan löd ”Ange gärna kortfattat vad det är för typ av fysiskt våld och i vilka sammanhang?” Här har vi fått in färre svar, och svar med mindre variation, än då vi frågande om hot och trakasserier, men det är troligtvis en naturlig följd av att problemet är mindre vanligt förekommande.

Socialförvaltningen

Här hittar vi få men några exempel på hur det fysiska våldet utövas när det inträffar.

”Knappt en gång per år kanske vartannat var tredje: Jag har blivit fasthållen, en klient har tagit strypgrepp och tryckt mig mot en vägg, flaska kastad mot mig vid två tillfällen. Alla vid klientbesök i besöksrum.”

”Det är nog att vissa personer kan kasta saker på en eller förstöra saker.”

Räddningstjänsten

Räddningstjänsten är minst påverkad av problem med våld enligt vad de som svarat på denna undersökning angivit. En respondent svarar på frågan om våld förekommit att det skett när *”Någon som inte vill omhändertas som /…/ gör motstånd.”*

Polisen

Respondenter inom polisen anger flera exempel på våld. Våldet varierar från ringa (men inte för den sakens skull mindre förnedrande) till grovt.

”När jag behöver ta med mig personer mot deras vilja eller när jag ska ingripa mot berusade personer.”

”Vid omhändertagande av misstänkta personer som ska gripas eller omhändertas av annan anledning (avvisande, berusning etc.) och personen sätter sig till motvärn. Detta blir oftast brottet våldsamt motstånd.”

”Minst en gång per arbetssnurra hamnar man i en situation där man bemöts med våld på ett eller annat vis. Jag har blivit skallad, slagen i huvudet, sparkad och flera gånger mötts av våldsamt motstånd. Det är också i alla möjliga sammanhang, handräckningar, gripanden, fyllor på krogen eller andra ingripanden.”

”Slag, spott, knuffar, stretar emot.”

Ambulanssjukvården

Personalen vid ambulanssjukvården utsätts för våld huvudsakligen vid insatser där individer är psykiskt sjuka eller drogpåverkade. Det är även kriminella aktörer som är hotfulla och våldsamma samtidigt.

”Psykiskt sjuka eller påverkade personer (alkohol, narkotika). Kan även vara dementa, äldre personer.”

”Oftast av personer som pga sjukdom eller intoxikation av diverse substanser agerar aggressivt och slåss, vevar, sparkar och bråkar med/mot alla som individen får tag på. 1 gång i veckan, varannan vecka. Sällan personer som slåss, sparkas bara för att skada utan sjukdom eller droger. Då oftast av någon form av bakomliggande irritation. 1-2 gånger om året max till stor del då detta är situationer vi är utbildade och tränade att undvika och evakuera oss själva från.”

”Knuffar, slag, sparkar. Inte jättevanligt men det händer. Ofta kan det vara dementa personer som blir våldsamma. Men annars som tidigare nämnt ofta alkohol eller droger inblandat.”

”Oftast av verbala hot om att anmäla oss. Hot har förekommit, så som pistolhot, slag och sparkar.” [samma svar citerades under frågan om hot]

Sammanfattande kommentar om fritextsvaren som handlar om våld

Polisens insatser och ingripanden av olika slag medför att de utsätts mest av alla för våld i tjänsten av de fyra grupperna som ingår i undersökningen. Det sker oftast när individer ska gripas. För ambulanssjukvården tycks våldet oftast inträffa i samband med deras kontakter med drogpåverkade och psykiskt sjuka personer. För socialtjänsten förekommer våldet i samband med tjänsteutövningen och i synnerhet när beslut tas om stöd. För räddningstjänsten förekommer problem med våld idag, i vart fall enligt de som svarat på denna undersökning, endast i ringa omfattning.

Svaren som vi redogjort för ovan angående hot, trakasserier och våld liknar fördelningen av svar på den fråga vi ställt om problemen utgör hinder i yrkesutövningen. Merparten av respondenterna anser att problemen hindrar i tjänsteutövningen endast i ”mycket liten omfattning”. Ingen har svarat ”i mycket stor omfattning”. Emellertid framgår det av svaren att problemen ändå drabbar en betydande andel av de tillfrågade. Räddningstjänsten och polisen får lägst genomsnittsvärde som indikerar omfattningen av påverkan på den skala som vi använder som går från 1 – 5. Socialförvaltningen hamnar dubbelt så högt. Och ambulanssjukvården hamnar nästan dubbelt så högt som socialtjänsten.

Figur 8. Hot och våld som hinder i tjänsteutövningen

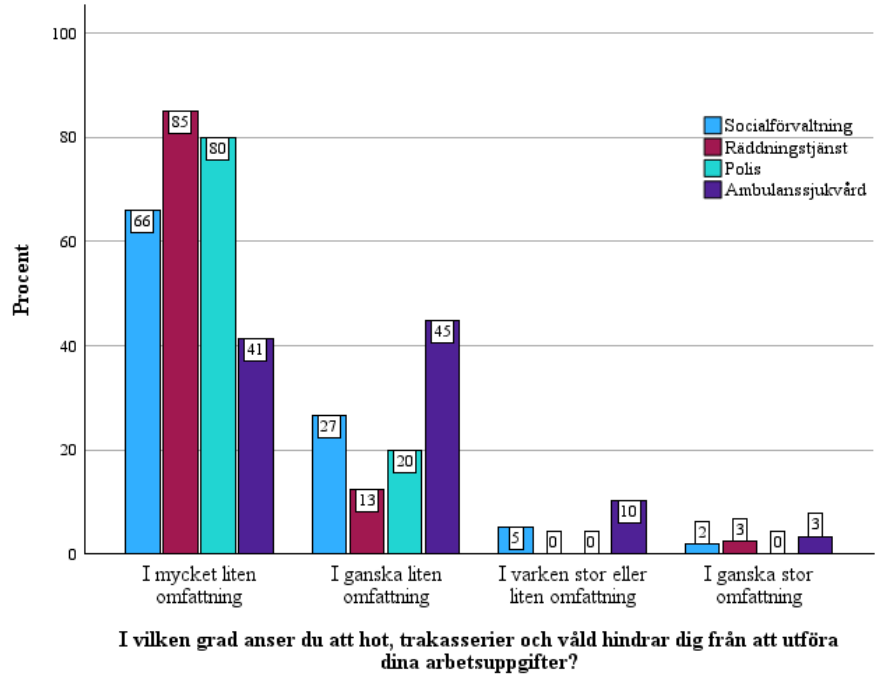

Tabell 15. Hot och våld som hinder i tjänsteutövningen

Fråga:	**I vilken grad anser du att hot, trakasserier och våld hindrar dig från att utföra dina arbetsuppgifter fullt ut?**				
Svarsalt.	I mycket liten omfattning (1), I ganska liten omfattning (2), I varken stor eller liten omfattning (3), I ganska stor omfattning (4), I mycket stor omfattning (5)				
Verksamhet	Socialförvaltning	Räddningstjänst	Polis	Ambulanssjukvård	Viktat genomsn.
Medelvärde	1,4	1,2	1,2	1,8	1,4
N	150	40	15	29	241

Kan vi se någon trend? Blir det bättre eller sämre? Tyvärr har vi inte tillgång till tidigare mätningar där samma frågor ställts och som skulle kunna användas för att visa om de problem som har uppmärksammats och diskuterats kan sägas ha blivit värre under senare år. Däremot lät vi respondenterna göra en skattning utifrån en fråga om ”verbala hot eller trakasserier” har blivit mer eller mindre vanliga. Vi vet redan att grov kriminalitet, skjutningar, bombattentat och välfärdsbrott har ökat under en längre tid. Frågan är om trenden mattats av, om den är ungefär på samma nivå, eller om problemen förvärrats under senare tid. Vi bad respondenterna ange hur de uppfattade förändringarna under de senaste fem åren.

Bortser man från svaren från polisen anser en majoritet av respondenterna att verbala hot och trakasserier har blivit varken vanligare eller ovanligare de senaste fem åren. Några anger att problem av det slaget minskat. Men betydligt fler än de som säger att problemen minskat säger att problemen blivit vanligare. Och nästan hälften av poliserna anser att problemen blivit vanligare. Närmare en tredjedel av ambulanssjukvårdarna instämmer. I socialtjänsten är det ungefär en femtedel, och inom räddningstjänsten är det något färre än en tiondel.

Figur 9. Verbala hot och trakasserier – förändring över tid

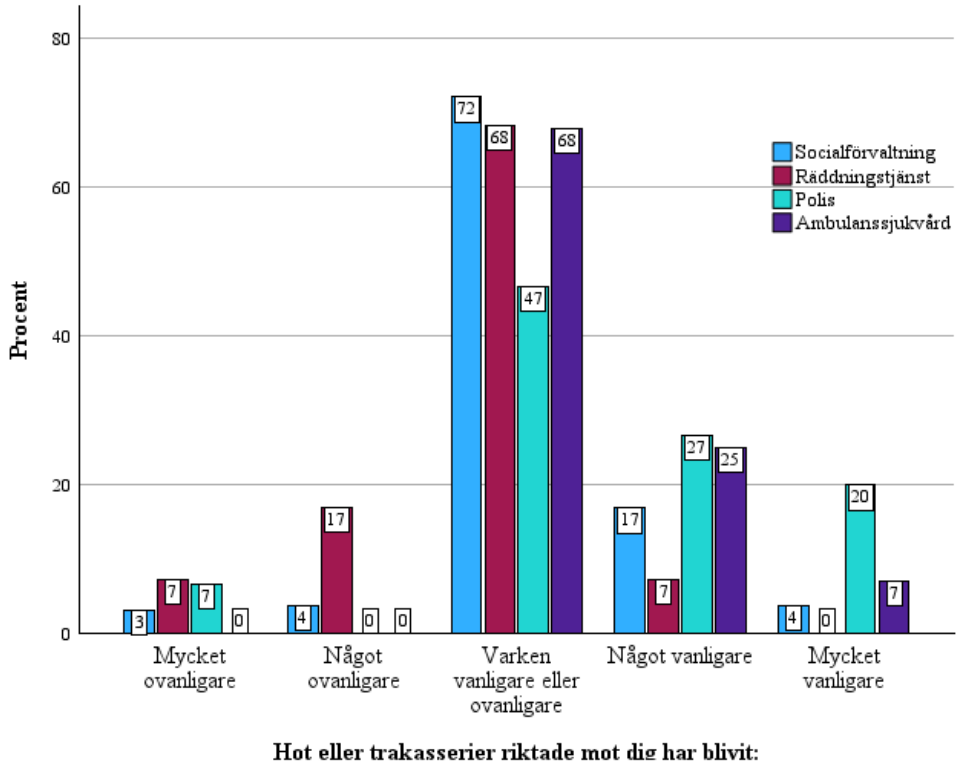

]

Tabell 16. Verbala hot och trakasserier – förändring över tid

Fråga:	**Om vi blickar bakåt i tiden, anser du att verbala hot eller trakasserier riktade mot dig i din yrkesutövning under de senaste fem åren har blivit:**				
Svarsalt.	Mycket ovanligare (1), Något ovanligare (2), Varken vanligare eller ovanligare (3, Något vanligare (4), Mycket vanligare (5)				
Verksamhet	Socialförvaltning	Räddningstjänst	Polis	Ambulanssjukvård	Viktat genomsn.
Medelvärde	3,1	2,8	3,5	3,4	3,2
N	154	41	15	28	238

På frågan om fysiskt våld riktat mot respondenterna i sin yrkesutövning har förändrats under de senaste fem åren är svaren ganska lika de svar som angavs på den föregående frågan.

Emellertid är medelvärdet något lägre. Det tycks mestadels bero på att en större andel av svaren har hamnat i kategorin ”varken vanligare eller ovanligare” jämfört med de som angav samma alternativ på föregående fråga. Vi ser ingen betydande större andel som anger ”mycket ovanligare” eller ”något ovanligare” trots att medelvärdet är lägre. Återigen ser vi att det är fler som anger svarsalternativen ”något vanligare” och ”mycket vanligare” jämfört med de som angivit ”mycket ovanligare” och ”något ovanligare”

Figur 10. Fysiskt våld – förändring över tid

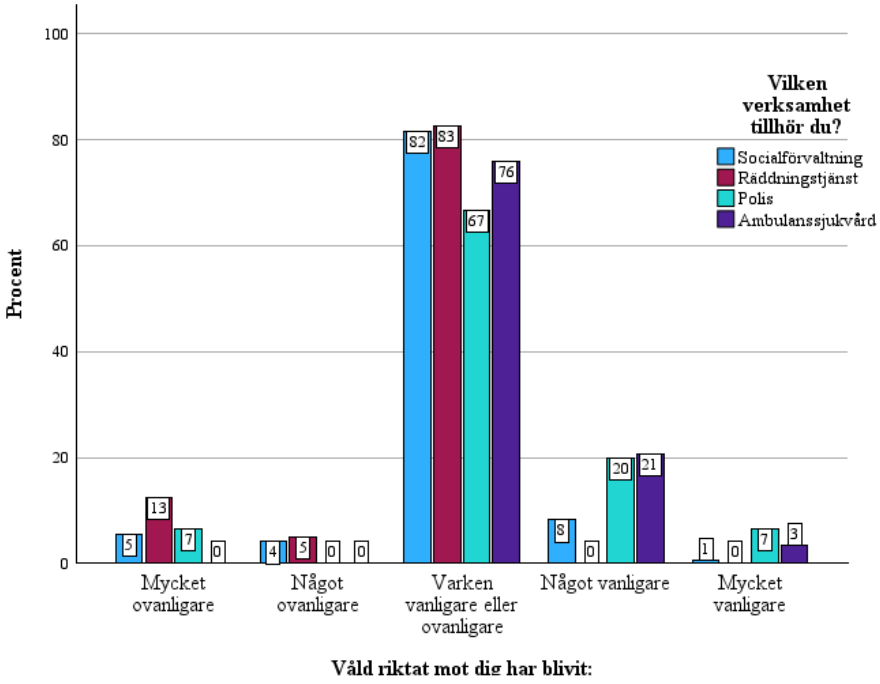

Tabell 17. Fysiskt våld – förändring över tid

Fråga:	**Om vi blickar bakåt i tiden, anser du att fysiskt våld riktat mot dig i din yrkesutövning under de senaste fem åren har blivit:**				
Svarsalt.	Mycket ovanligare (1), Något ovanligare (2), Varken vanligare eller ovanligare (3, Något vanligare (4), Mycket vanligare (5)				
Verksamhet	Socialförvaltning	Räddningstjänst	Polis	Ambulanssjukvård	Viktat genomsn.
Medelvärde	3,0	2,7	3,2	3,3	3,0
N	146	40	15	29	230

Frågorna i denna del av rapporten besvarar var, på vilket sätt, och hur ofta respondenterna utsätts för hot trakasserier och våld. Vi har även tagit del av svar som anger i vilken mån respondenterna anser att de påverkas i sin tjänsteutövning av att utsättas för hot, trakasserier och våld. I slutet av rapporten diskuterar vi resultaten och slutsatserna vi drar från dessa delar av undersökningen. Men det kan sägas redan här att svaren inte kan

användas som en uttömmande utvärdering av hur arbetssituationen ser ut i de fyra myndigheterna. Här handlar det enbart om fyra verksamheter i Uppsala och svarsfrekvensen varierar. Emellertid står det klart redan nu att utsattheten för trakasserier, hot och våld är betydande för i vart fall socialtjänsten, ambulanssjukvården och polisen.

Här kan även noteras något som påverkar tolkningen av svaren från de som är anställda vid socialtjänsten. Ser man bara på svaren som redovisas i figur sex och sju tycks problemen med hot, trakasserier och våld inte vara så omfattande som man kunde ha förväntat sig. Men fritextsvaren går i en annan riktning. Där vittnar ett flertal anställda i socialtjänsten om allvarliga hot av olika slag. Det är ingen tvekan om att svaren blottlägger en betydande utsatthet i verksamheterna som är mycket allvarlig till sin karaktär.

I enlighet med den inledande beskrivningen om varför vi gjort denna undersökning går vi nu vidare och redovisar svar på frågor som handlar om i vilken mån man kan säga att problem som anställda i de fyra verksamheterna stöter på i tjänsteutövningen hänger ihop med det som kallas otillbörlig påverkan.

Otillbörlig påverkan

I Det öppna samhället-projektet undersöks på vilket sätt som Sverige och demokratin i landet kan påverkas och hotas av kriser, kriminella eller extremistiska aktörer och främmande makt. Här kommer begreppet *otillbörlig påverkan* in i bilden. I diskussioner om försvar och säkerhet brukar här avses aktioner i landet som genomförs av främmande makt eller kriminella aktörer av olika slag. Det kan vara handlingar som syftar till att påverka medborgare eller myndigheter på ett skadligt sätt. Det kan ske exempelvis genom desinformation, vilseledning och propaganda, för att uppnå syften som motverkar demokratin, öppenheten i samhället, och Sveriges förmåga att hantera kriser och konflikter. Det är företeelser som har en viktig roll i forskningsprojektet.[2] Mot den bakgrunden har frågor ställts om förekomsten av informationspåverkanskampanjer och som kan anses vara otillbörlig. Eftersom det gäller att vara tydlig med vad som avses med just

[2] Det är viktigt att påpeka att definitioner av otillbörlig påverkan kan betyda något annat i andra sammanhang – som, exempelvis, att beslutsfattare och andra anställda i en myndighet bara utsätts för kritik (Alm Dahlin 2025).

informationspåverkanskampanjer inledde vi frågorna med att förklara begreppet i en ingress.

”*I Sverige utsätts myndigheter allt oftare för så kallad ”informationspåverkanskampanjer”. Informationspåverkanskampanjer används i fredstid och i krig, med syfte att påverka myndigheter, regioner, kommuner och företag. Det kan handla om att främmande makter, antidemokratiska organisationer i landet, eller individer som medvetet använder desinformation, vilseledning och propaganda för att skada Sverige och svenska intressen.*”

Därefter följde en fråga där respondenterna fick uppskatta hur ofta deras myndighet utsätts för informationspåverkanskampanjer. Här har det inkommit svar som var oväntade vad gäller problemens omfattning.

Figur 11. Utsatthet för informationspåverkanskampanjer

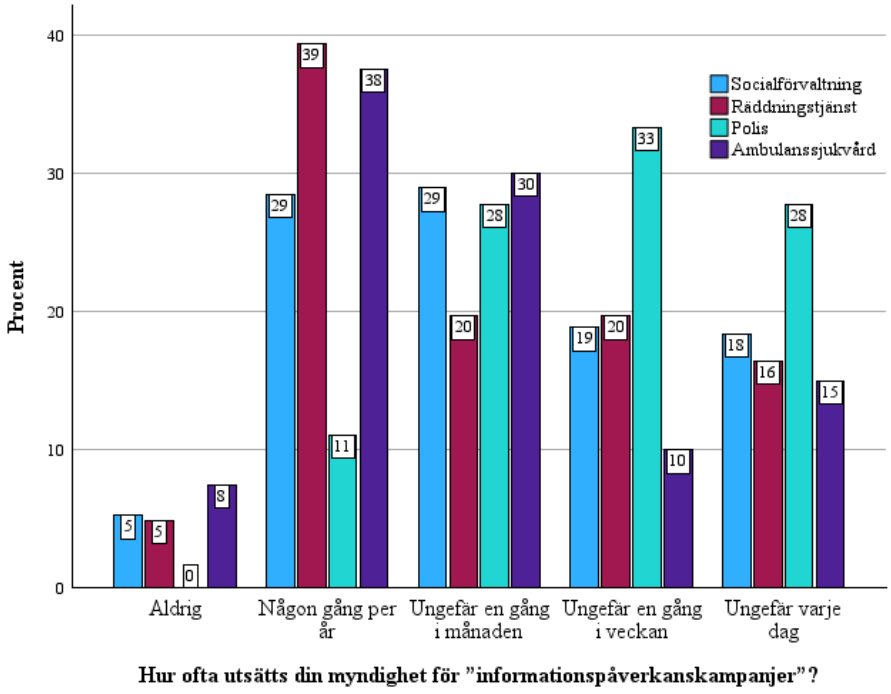

Tabell 18. Utsatthet för informationspåverkanskampanjer

Fråga:	**Kan du uppskatta hur ofta du tror att din myndighet i kommunen där du arbetar utsätts för ”informationspåverkanskampanjer”:**				
Svarsalt.	Aldrig (1), Någon gång per år (2), Ungefär en gång i månaden (3), Ungefär en gång i veckan (4), Ungefär varje dag (5)				
Verksamhet	Socialförvaltning	Räddningstjänst	Polis	Ambulanssjukvård	Viktat genomsn.
Medelvärde	3,2	3,0	3,8	2,9	3,2
N	228	61	18	40	347

Det är en minoritet av respondenterna som säger att deras myndighet aldrig utsätts för informationspåverkanskampanjer. Övriga svar är någorlunda jämnt fördelade på alternativen ”någon gång per år”, ”ungefär en gång i månaden” och ”ungefär en gång i veckan”. Omkring fem procent anger att det ”aldrig” sker – förutom inom polisen där ingen uppgivit det svarsalternativet.

Intrycket av att problemet är vanligt förekommande förstärks när frågan ställs om respondenterna anser att medborgarna råkat ut för informationspåverkanskampanjer. Här har de förenklade svarsalternativen ”ja” och ”nej” använts eftersom det kan vara svårt för respondenterna att ha en mer exakt uppfattning om hur ofta medborgarna utsätts.

Figur 12. Medborgares utsatthet för informationspåverkanskampanjer

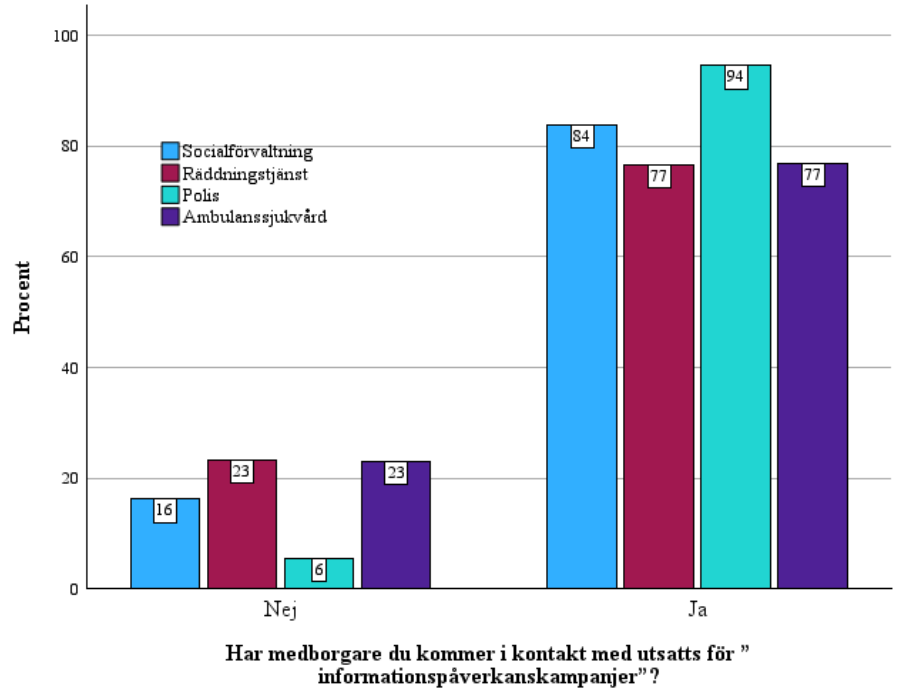

Tabell 19. Medborgares utsatthet för informationspåverkanskampanjer

Fråga:	**Enligt din bedömning, har medborgare du kommer i kontakt med utsatts för ”informationspåverkanskampanjer”?**				
Svarsalt.	Nej (0), Ja (1)				
Verksamhet	Socialförvaltning	Räddningstj.	Polis	Ambulanssjukv.	Viktat genomsn.
Ja %	83,8 (191)	76,7 (46)	94,4 (17)	76,9 (30)	83,0 (284)
Nej %	16,2 (37)	23,3 (14)	5,6 (1)	23,1 (9)	20,7 (61)
N	100 (228)	100 (60)	100 (18)	100 (39)	100 (345)

Drygt åttio procent svarade ”ja” på frågan. Även om det är känt att svenska myndigheter utsätts för informationspåverkanskampanjer så var det en oväntat hög andel som angav att det förekommer.

Emellertid tycks problemet inte göra att respondenterna är helt uppgivna vad gäller förmågan att trots informationspåverkanskampajerna kunna ”utföra sina arbetsuppgifter fullt ut.”

Figur 13. Informationspåverkanskampanjer som hinder för att utföra arbetet

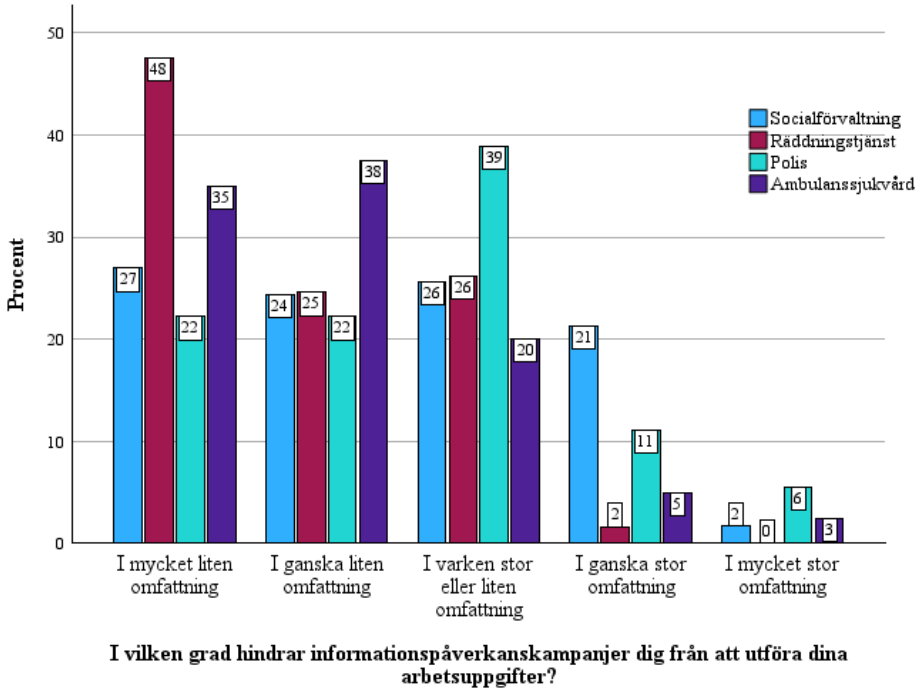

Tabell 20. Informationspåverkanskampanjer som hinder för att utföra arbetet

Fråga:	**I vilken grad anser du att informationspåverkanskampanjer hindrar dig från att utföra dina arbetsuppgifter fullt ut?**				
Svarsalt.	I mycket liten omfattning (1), I ganska liten omfattning (2), I varken stor eller liten omfattning (3), I ganska stor omfattning (4), I mycket stor omfattning (5)				
Verksamhet	Socialförvaltning	Räddningstjänst	Polis	Ambulanssjukvård	Viktat genomsn.
Medelvärde	2,5	1,8	2,6	2,0	2,2
N	230	61	18	40	349

Både räddningstjänsten och ambulanssjukvården är mestadels av uppfattningen att informationspåverkanskampanjerna inte hindrar dem från att utföra sina arbetsuppgifter fullt ut. Polisen tycks vara av samma åsikt som socialtjänsten, där omkring en femtedel anser

att informationspåverkanskampanjerna hindrar den som vill utföra sina arbetsuppgifter fullt ut.

Även här har vi fått ett antal intressanta fritextsvar. Vi ställde frågan ”Ange gärna på vilket sätt informationspåverkanskampanjer hindrar dig från att utföra dina arbetsuppgifter?”. Svaren presenteras enligt tidigare ordning.

Socialtjänsten

Flera av svaren här bekräftar tidigare forskning på området. Det handlar framför allt om den så kallade LVU-kampanjen som fortfarande pågår och skapar allvarliga problem – dels för socialtjänstens anställda och dels för de medborgare som förhindras att få den hjälp de behöver och har rätt till.

”Personer känner oro inför att komma till socialtjänsten utifrån missvisande information om exempelvis omhändertaganden av barn.”

”Det kan bli en broms i arbetet med barn som är rädda för att bli kidnappade”

”Det hindrar att ge en familj rätt stöd. Pga av dessa kampanjer går det inte att få till ett samarbete med familjen, vilket i sin tur kan leda till att barnet/ungdomen behöver tvångsomhändertas vilket hade kunnat förhindras om frivilliga insatser kunnat ges.”

”Jobbar på socialtjänsten, så där har det bland annat förekommit desinformationskampanjen om LVU och att socialtjänsten kidnappar muslimska barn. Ibland kommer föräldrar som har hört talas om det och är oroliga, men det går oftast ganska lätt att förklara hur vi jobbar och sänka den oron.”

”Jag märker allt oftare att personer jag träffar har sett filmer och klipp som handlar om våldsamma omhändertaganden av barn som om de görs helt godtyckligt och att människor av utländsk härkomst är utsatta för att myndigheter vill dem illa. Rädslan hos dem jag möter gör det svårare att få en allians och att de ska våga öppna upp sig kring problem de har.”

”Det som påverkar mig mest som chef är att den smygande negativa desinformation om socialtjänstens arbete samt trygghetsfrågor i stort i samhället kan påverka barns skydd och att den är svårupptäckt.”

”Det skrämmer mig och påverkar mig både i arbetet och privat att politiker eller andra med makt far med osanningar, ställer grupper mot varandra och letar lättköpta poäng genom att presentera snabba enkla svar på stora frågor. Som socialarbetare arbetar man mot den grupp människor som redan är utsatta.”

”Vissa familjer jag kommer i kontakt med har ett motstånd att berätta om saker då de är rädda att familjen blir utsatta för tvångsåtgärder om de avslöjar något.”

”Frågan blir då hur man definierar hindrat men informationskampanjen mot socialtjänsten påverkade min och mina kollegors möjlighet att möta människor, föräldrar. Den har spätt på rädslan för socialtjänsten, vilket ju är beklämmande då syftet med socialtjänsten är stöd.”

”Inställningen till socialtjänsten och myndigheter överlag försvårar att utföra arbetet fullt ut. Det krävs mer resurser i form av att motivera, skapa tillit och bygga allians med klienterna. Många är misstänksamma (men i betydligt högre utsträckning när jag jobbade på ekonomiskt bistånd).”

”Har exempelvis haft en familj som flydde utomlands när de fick veta att utredning var inledd. Ibland kan också missuppfattningen om vad socialtjänsten gör bidra till att familjer inte tar emot stöd som erbjuds pga att det anses vara ett straff eller för den delen skamligt.”

”LVU kampanjen sprider misstro mot socialtjänsten och bristen på information om lyckade insatser eller vad man kan få stöd i gör att många endast ser oss som ett hot och inte som en möjlighet att få stöd och hjälp.”

”Människor är snabba på att sprida information när de är missnöjda, men inte alls lika snabba på att sprida information om positiva upplevelser. Mycket på grund av tabut som finns gällande att ha kontakt med socialtjänsten. Tror att om synen ändrades skulle många vara mer intresserade av att söka och ta emot hjälp.”

”Det framstår som ganska tydligt vilka familjer jag kommer i kontakt med som har utsatts för informationspåverkanskampanjer, dvs vilka som har tagit del av den desinformation som sprids främst på nätet eller arabisktalande nyhetsmedier. De brukar oftast lyfta det själv och vi pratar om det.”

”Det har inte hindrat mig. Vi har vid några tillfällen blivit inspelade då vi varit på hembesök och behöver placera barn. Får ofta höra att vi tar barn från invandrare och när vi blivit inspelade ska filmerna läggas ut på någon hemsida. Vid ett tillfälle kunde vi se filmen på en hemsida eller instagramkonto efteråt.”

” LVU-kampanjen”

”Sociala medier-drev, tex påhejade/drivna av organisationer som påstår sig stå upp för barns rättigheter. (men som inte gör det, utan driver egna agendor).”

”I mindre skala, men ändå mer omfattande nu än före sociala medier.”

”När beslut går emot individ (både klient och uppdragstagare) så läggs även det upp i sociala medier. Då kan ett tillsynes "helt vanligt" nätverk/en vänkrets tex börja agera mer "troll-likt" genom att tex hänga ut enskilda handläggare online, göra falska orosanmälningar i klientärenden, ringa/kontakta handläggare/chefer privat trots att dessa nätverk/vänkrets i en tid före sociala medier, aldrig ens hade höjt sin röst i frågan offentligt.”

Räddningstjänsten

Svaren från räddningstjänsten är få och handlar mestadels om allmänna reflektioner. Detta är begripligt eftersom så pass få inom räddningstjänsten ansåg sig påverkade av informationspåverkanskampanjer.

”Inte mycket men många tar sin info från sociala medier.”

”Jag anser ej att det påverkar mitt arbete, däremot påverkar informationspåverkanskampanjer individers politiska åsikter som på sikt kan medföra större förändringar för samhället.”

”Informationspåverkanskampanjer kan påverka både allmänhet och medarbetare då samhället med dagens informationsutbyte är mer känsligt för trender och politik istället för kunskap.”

Polisen

Svaren från polisen handlar om hur falsk information sprids och återigen nämns i samband med LVU-kampanjerna.

”Medborgare som tagit del av felaktig information måste hanteras utifrån den, vilket skapar merarbete.”

”Människor som blivit radikaliserade eller har konspirationsteorier är generellt sätt svårare att ingripa mot. Jag tycker att det ofta är personer som redan har psykisk ohälsa i någon form som blir mer lättpåverkade och därmed också blir farligare i samhället för att de blir labila och oförutsägbara. Många mister då också förtroendet för ordningsmakten eller saknar helt respekt för auktoritet och detta kan bli väldigt problematiskt när vi som poliser behöver ingripa mot dessa personer. Falsk information sprids och för gemene man kan det då vara svårt att förstå varför poliser måste göra på ett visst sätt och man har inte hela sanningen.”

”Det mest konkreta exemplet jag kommer på är kriget i Palestina. Hur filmer florerar och desinformation tas upp av fel mottagare och sprider detta vidare.”

”Kampanjen om att socialtjänsten kidnappar muslimska barn är väldigt aktuell. Den kommer som i vågor men dör inte ut.”

Ambulanssjukvården

Svaren från ambulanssjukvården anger mestadels att desinformation som påverkansförsök handlar om sådant som har att göra med hälsa och sjukdomar, men även om gruppmotsättningar som påverkar benägenheten att söka vård.

”Uppfattningar om hälsa och läkemedel som är rent nonsens.”

”Mycket under covid. Efter detta med historier om hur dålig ambulansen är generellt, långa väntetider på akuten, fel behandling/diagnos på sjukhuset, farliga blodprover, informationsläckage från sjukvården.”

”Nästan alltid är det knutet till riktiga faktiska händelser men uppförstorat och gjort för att skrämma individen till att inte söka vård. Eller för att ställa olika etniska grupper mot varandra och patienter då vägrar vård från personal som har annan etnicitet än patienten.”

”Har än så länge inte stött på något som är helt påhittat utan allt har bottnat i en faktisk händelse men sedan vinklats och byggts på.”

Sammanfattande kommentar om fritextsvaren om informationspåverkanskampanjer

För socialtjänstens del handlar det som sagt främst om att bli utsatt för desinformation som spridits genom LVU-kampanjer. Information som sprids via medier, digitala medier, eller via desinformatörer på plats i främst utsatta områden. Det handlar i stor utsträckning om att socialtjänsten påstås kidnappa barn och att bedömningar görs för insatser utifrån andra motiv än familjens bästa. Information av sådant slag sprids snabbt och när det skett är det svårt att återuppbygga förtroendet mellan familjer och socialtjänsten. Effekterna är påtagligt negativa för den familj eller de barn som mest behöver hjälp. Stöd kommer inte fram till de som behöver det, och det kan leda till att familjer som behöver hjälp lämnar landet.

Räddningstjänstens personal hade relativt lite att säga i denna fråga vilket stämmer överens med enkätsvaren på frågorna med fasta svarsalternativ. Polisen har vissa erfarenheter av det som kan beskrivas som informationspåverkanskampanjer, både från LVU-kampanjerna och pågående konflikter utomlands. Ambulanssjukvårdens erfarenheter tycks handla om information som sprids och som liknar konspirationsteorier som odlas i sociala medier och där det är mer oklart vilka aktörer som är pådrivande.

Demokrati, friheter och viljan att försvara samhället vid kriser

Givet de ofta mycket krävande arbetsuppgifterna som de anställda i socialförvaltningen, räddningstjänsten, polisen och ambulanssjukvården har att lösa vore det inte långsökt att anta att de anställdas attityder till demokrati, friheter av olika slag och viljan att försvara samhället skulle kunna påverkas av de faktorer vi beskrivit ovan. Samtidigt skulle mätbara skillnader, om man jämför med den genomsnittliga befolkningen, kunna förklaras av något slags selektionseffekt – att de som söker sig till yrkena har en särskild profil i de frågorna redan innan de får sina tjänster. Frågan om den kausala riktningen kan vi tyvärr inte lösa här. Det är dock möjligt att redogöra för i vilken utsträckning respondenterna i undersökningen skiljer sig i jämförelse med övriga medborgare. Detta kan vara betydelsefull information på två sätt. De anställda som läser rapporten får en bild av, och kanske därmed förståelse för, de olika arbetsmiljöerna i de myndigheter de samverkar med. Dessutom kan de som inte är anställda i verksamheterna få bättre förståelse för hur de som arbetar närmast de utsatta, kriminella och sjuka reflekterar över grundläggande värden som en demokrati är beroende av. Resultaten visar i viss mån huruvida de som arbetar för att lösa kriser tillhör en större värdegemenskap. Poängen med det är inte att alla ska dela alla värderingar. Poängen är snarare att bättre kunna begripa och förstå den variation som finns.

Frågorna i denna del besvaras av alla som deltog i undersökningen – även de som inte främst arbetar i direktkontakt med medborgarna. Vi börjar emellertid med ett par frågor där vi *inte* kan jämföra med övriga befolkningen då frågan inte ställts på liknande sätt i större opinionsundersökningar.

Figur 14. Straff för de som utsätter yrkesgruppen för hot, trakasserier och våld

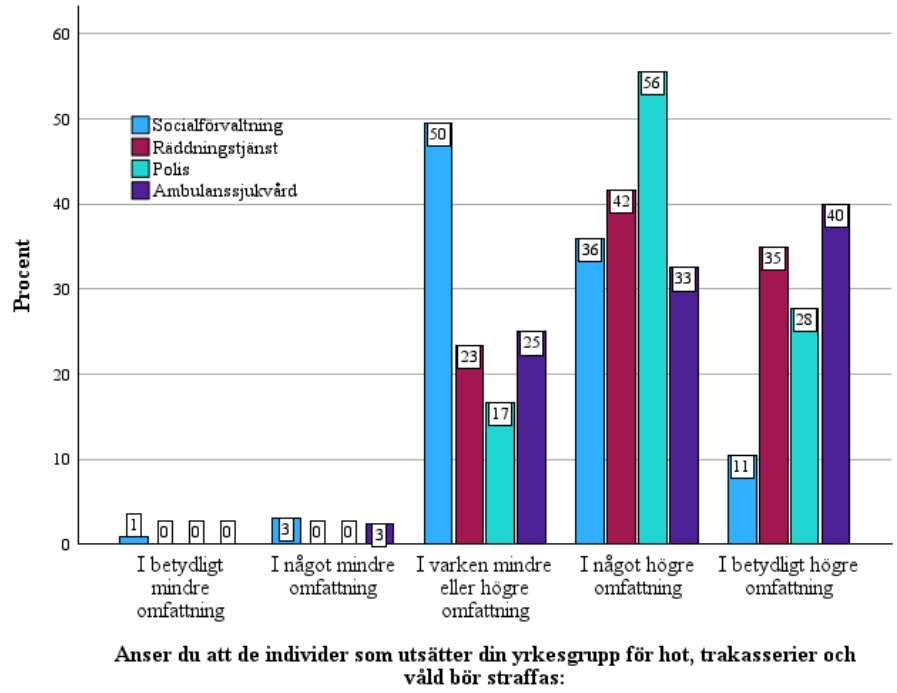

Tabell 21. Straff för de som utsätter yrkesgruppen för hot, trakasserier och våld

Fråga:	**Anser du att de individer som utsätter din yrkesgrupp för hot, trakasserier och våld bör straffas:**				
Svarsalt.	I betydligt mindre omfattning (1), I något mindre omfattning (2), I varken mindre eller högre omfattning (3), I något högre omfattning (4), I betydligt högre omfattning (5)				
Verksamhet	Socialförvaltning	Räddningstjänst	Polis	Ambulanssjukvård	Viktat genomsn.
Medelvärde	3,52	4,12	4,11	4,1	4,0
N	228	60	18	40	346

Den första frågan handlar om bestraffning för den som utsätter de berörda i enkäten för hot, trakasserier och våld. Här kan nämnas att frågan ställdes två månader innan regeringen under våren 2025 presenterade en proposition för ”Ett starkare skydd för offentliganställda mot våld, hot och trakasserier m.m.” (Prop. 2024/25:141 2025).

En klar majoritet av de som arbetar vid polisen, ambulanssjukvården och räddningstjänsten anser att de som utsätter deras yrkesgrupp för hot, trakasserier och våld bör straffas hårdare. Här är det socialtjänsten som avviker då en majoritet anser att straffen varken behöver bli mindre eller högre i omfattning, eller att de som utsätter deras yrkesgrupp för hot, trakasserier och våld bör straffas i något mindre omfattning.

En fråga som infinner sig i sammanhanget är om respondenterna anser att det är meningsfullt att försöka utnyttja lagstiftningen för att motverka hot, trakasserier och våld som förekommer mot de som tjänstgör. Vi frågade om hur stor andel av fallen av trakasserier, hot och våld som de råkat ut för som anmäls eller rapporteras.

Figur 15. Andel av hot, trakasserier och våld som anmäls

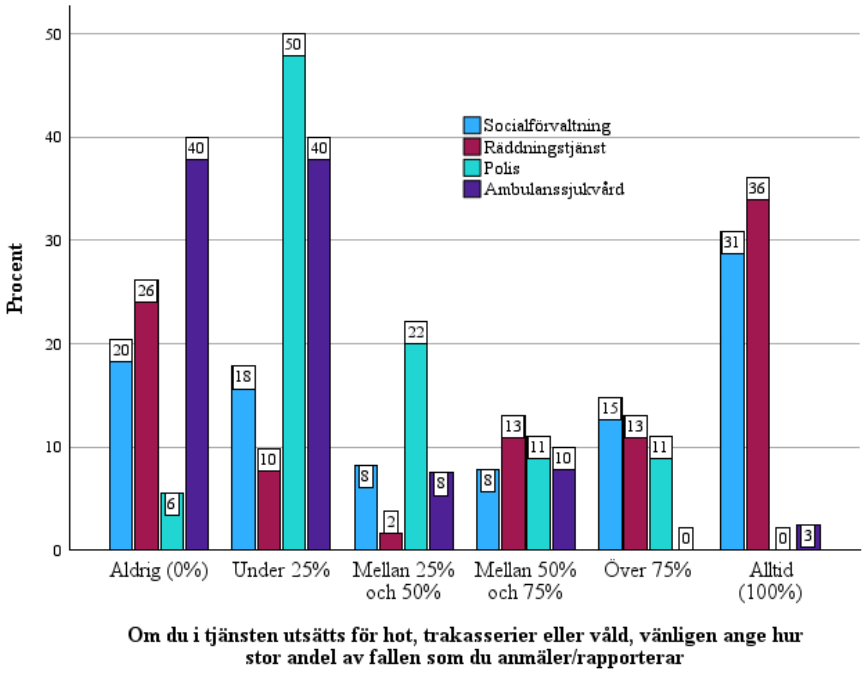

Tabell 22. Andel av hot, trakasserier och våld som anmäls

Fråga:	**Om du i tjänsten utsätts för hot, trakasserier eller våld, vänligen ange hur stor andel av fallen som du anmäler/rapporterar:**				
Svarsalt.	Aldrig 0%, Under 25%, Mellan 25% och 50%, Över 75%, Alltid 100%				
Verksamhet	Socialförvaltning	Räddningstj.	Polis	Ambulanssjukv.	Viktat genomsn.
Medelvärde	3,7	3,9	2,7	2,0	3,1
N	230	61	18	40	349

Här visar det sig att endast en minoritet, eller en mycket liten minoritet, ”alltid” rapporterar eller anmäler om de utsätts för hot, trakasserier eller våld. I den gruppen är det de som arbetar inom socialtjänsten och räddningstjänsten som är mest välrepresenterade. Ser man till svaren från de som arbetar inom polisen och ambulanssjukvården så är det vanligast att antingen i ringa omfattning eller inte alls rapportera om de utsätts för hot, trakasserier eller våld. Här kan även noteras att respondenterna inom socialtjänsten och räddningstjänsten är kluvna som grupp i frågan. Få anger något av svarsalternativen i mitten. De flesta har

placerat sig i två motsatta positioner på skalan. En tolkning av svaren kan vara att de som utsätts mest för hot, trakasserier eller våld anser att de inte skulle få göra annat än att anmäla och rapportera sådant som är mycket vanligt i deras tjänsteutövning och som kan ses som en del av arbetsmiljön och hur den är beskaffad. Men det finns även en risk här att problem som *borde* rapporteras inte blir det. Vi återkommer till denna problematik i slutet av rapporten.

Nu redovisar vi svar på de frågor som också ställts i den nationella SOM-undersökningen 2024 som baseras på ett slumpmässigt och riksrepresentativt urval. Det kan ge en viss uppfattning om de som deltagit i vår undersökning i Uppsala skiljer sig från medborgarna i övrigt. Den första frågan handlar om rätten att ”fritt få röra sig i samhället och att delta i sammankomster och i demonstrationer” och om den bör begränsas vid kriser.

Figur 16. Möjligt att begränsa rätten att fritt få röra sig i samhället och demonstrera

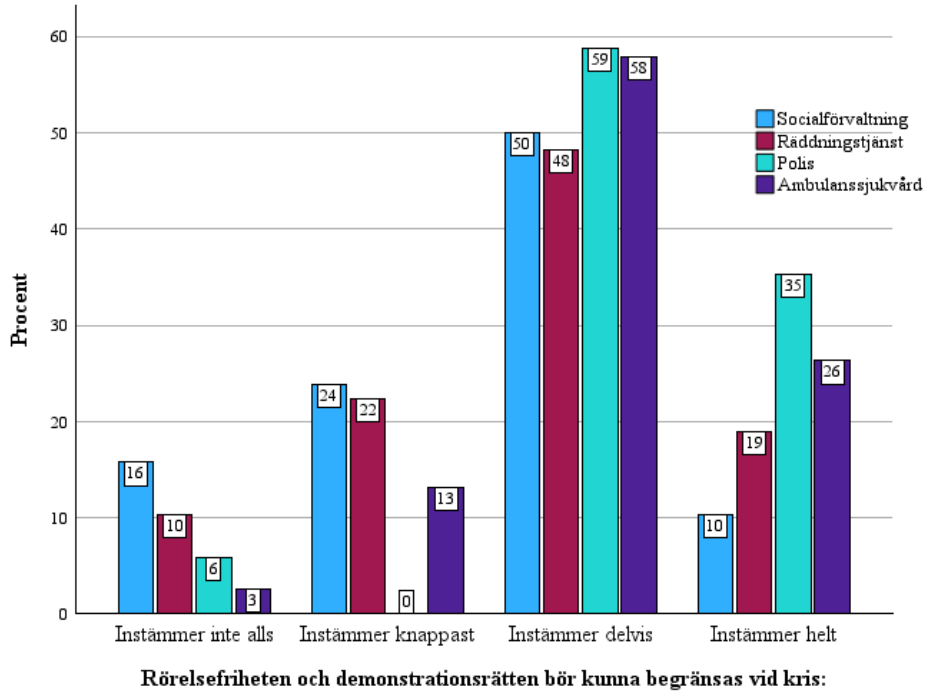

Tabell 23. Möjligt att begränsa rätten att fritt få röra sig i samhället och demonstrera

Fråga:	**Vid en samhällskris bör det vara möjligt att begränsa rätten att fritt få röra sig i samhället och att delta i sammankomster och i demonstrationer?**					
Svarsalt.	Instämmer inte alls (1), Instämmer knappast (2), Instämmer delvis (3), Instämmer helt (4)					
Verksamhet	Social-förvaltning	Räddnings-tjänst	Polis	Ambulans-sjukvård	Viktat genomsnitt	SOM 2024
Medelvärde	2,6	2,8	3,2	3,1	2,9	2,9
N	222	58	17	38	335	1672

En klar majoritet bland samtliga respondenter instämmer helt eller delvis i påståendet. I jämförelse med SOM-24 framgår det att de som deltagit i enkäten håller åsikter som i mycket hög grad överensstämmer med befolkningen i övrigt.

Nästa fråga handlar om det svåra valet mellan frihet och säkerhet. I verkligheten uppstår just dilemman av den karaktären. Även om individer uttrycker starkt stöd för fri- och rättigheter så är behovet av säkerhet av avgörande betydelse. Därför är det illustrativt att ställa de två alternativen mot varandra.

I SOM-undersökningarna har svaren rört på sig något under senare år. När frågan ställdes 2021 svarade 57 procent ”säkerhet.” I undersökningen 2024 hade avståndet mellan alternativen nästan försvunnit. 51 procent angav då säkerhet och 49 procent svarade frihet.

Figur 17. Frihet eller säkerhet om man tvingas välja

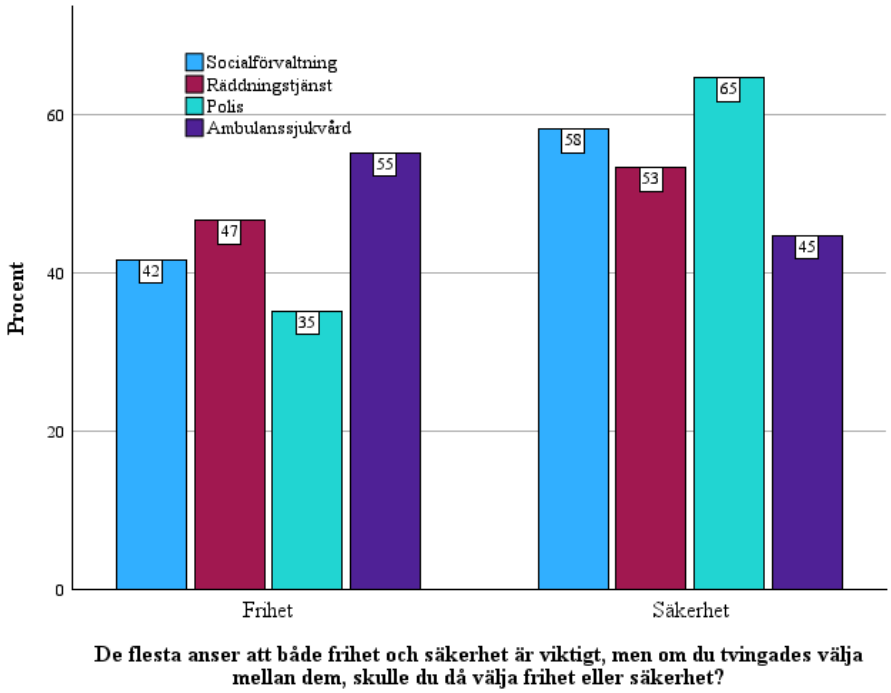

Tabell 24. Frihet eller säkerhet om man tvingas välja

Fråga:	**De flesta anser att både frihet och säkerhet är viktigt, men om du tvingades välja mellan dem, skulle du då välja frihet eller säkerhet?**					
Svarsalt.	Frihet (1), Säkerhet (2)					
Verksamhet	Social-förvaltning	Räddnings-tjänst	Polis	Ambulans-sjukvård	Viktat genomsnitt	SOM 2024
Medelvärde	1,6	1,5	1,7	1,5	1,6	1,5
N	225	60	17	38	340	1680

I undersökningen i Uppsala är det viss övervikt bland de anställda i ambulanssjukvården som svarar att frihet är viktigast. Fördelningen är mer jämn, men med övervikt åt säkerhet, inom socialtjänsten och räddningstjänsten. Inom polisen väljer drygt sextio procent säkerhet framför frihet. Återigen är resultatet mycket likt det vi fått i SOM-24. Vi ser inga spår av uppfattningar som sticker ut eller vad som skulle kunna indikera subkulturer av något slag.

I SOM-24 ställde vi frågan ”Vilken är din uppfattning om Sveriges beredskap att hantera samhällskriser?”. I Uppsalaundersökningen ställdes den mer kortfattat formulerade frågan om ”Sveriges beredskap är god?”. Även om frågeformuleringen skiljer sig något så är

frågorna emellertid mycket lika varandra i båda undersökningarna. Här ser vi att bland de undersökta verksamheterna i Uppsala är det ungefär två tredjedelar som svarar att den är ”mycket god”, ”ganska god”, eller ”varken god eller dålig.” De flesta väljer svarsalternativet i mitten. Och därutöver placerar sig de flesta till vänster på skalan och uttrycker därmed viss skepticism om beredskapen. Även här är resultatet slående lika svaren i SOM-24.

Figur 18. Sveriges beredskap

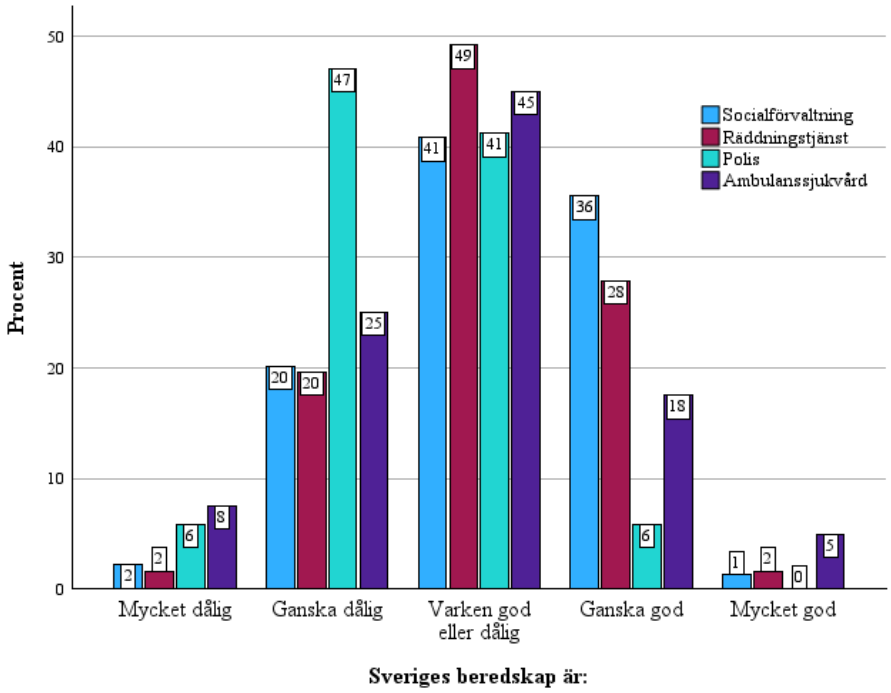

Tabell 25. Sveriges beredskap

Fråga:	**Sveriges beredskap är:**					
Svarsalt.	Mycket dålig (1), Ganska dålig (2), Varken god eller dålig (3), Ganska god (4), Mycket god (5)					
Verksamhet	Social-förvaltning	Räddnings-tjänst	Polis	Ambulans-sjukvård	Viktat genomsnitt	SOM 2024
Medelvärde	3,1	3,1	2,5	2,9	2,9	2,9
N	228	61	17	40	346	1719

Nyss nämnda fråga anknyter tematiskt till det vi kallar försvarsvilja. Respondenter kan ha olika åsikter och uppfattningar om hur pass god beredskapen är i landet. Men vill de själva ställa upp vid en kris och försvara landet militärt eller civilt? När det kommer till viljan att försvara landet med militära medel manifesteras två motsatta resultat. Här syns skillnader

inte bara mellan myndigheter utan även i jämförelse med resultat för svenska medborgare som deltog i SOM-24.

Figur 19. Militär försvarsvilja

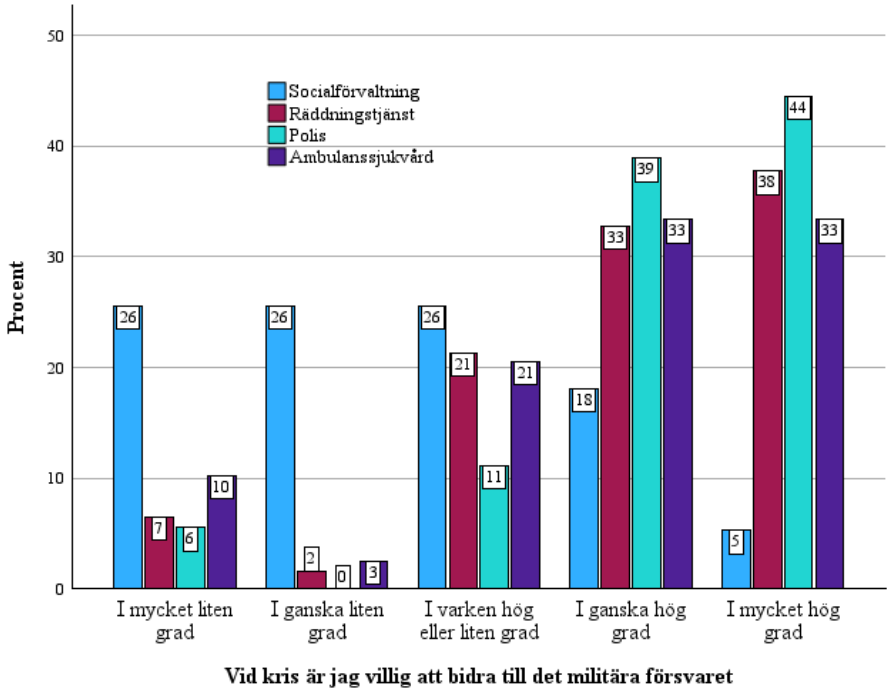

Tabell 26. Militär försvarsvilja

Fråga:	**Vid kris är jag villig att bidra till det militära försvaret:**					
Svarsalt.	I mycket liten grad (1), I ganska liten grad (2), I varken hög eller liten grad (3), I ganska hög grad (4), I mycket hög grad (5)					
Verksamhet	Social-förvaltning	Räddnings-tjänst	Polis	Ambulans-sjukvård	Viktat genomsnitt	SOM 2024
Medelvärde	2,5	3,9	4,2	3,8	3,6	3,0
N	227	61	18	39	345	1680

En stor skillnad här är att respondenterna i socialtjänsten i mycket lägre grad än i övriga myndigheter instämmer när frågan ställs om de är villiga att bidra till det militära försvaret. Försvarsviljan i socialtjänsten är även lägre än genomsnittet för Sverige. I övriga tre myndigheter är försvarsviljan mycket hög – påtagligt högre än i landet i genomsnitt.

När frågan ställs om respondenterna är villiga att bidra till det civila försvaret så blottläggs ett liknande mönster. Emellertid är den civila försvarsviljan generellt sett högre, men den är

avsevärt högre för de i socialtjänsten jämfört med svaren på frågan om den militära försvarsviljan.

Figur 20. Civil försvarsvilja

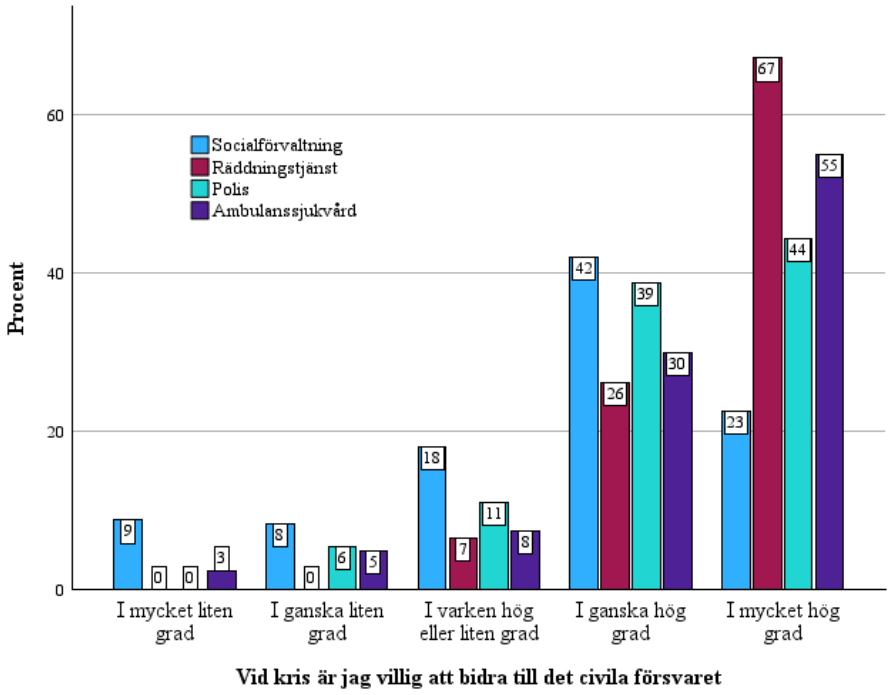

Tabell 27. Civil försvarsvilja

Fråga:	**Vid kris är jag villig att bidra till det civila försvaret:**					
Svarsalt.	I mycket liten grad (1), I ganska liten grad (2), I varken hög eller liten grad (3), I ganska hög grad (4), I mycket hög grad (5)					
Verksamhet	Social-förvaltning	Räddnings-tjänst	Polis	Ambulans-sjukvård	Viktat genomsnitt	SOM 2024
Medelvärde	3,6	4,6	4,2	4,3	4,2	3,6
N	226	61	18	40	345	1689

Resultatet kan ses som naturliga och förväntade eftersom blåljusmyndigheterna har en tydligare roll i totalförsvaret än socialtjänsten. Ytterligare en viktig förklaring är sannolikt att i socialtjänsten är kvinnor mycket högt representerade. Och i Sverige är den civila försvarsviljan lägre för kvinnor än män, och än mer så vad gäller den militära försvarsviljan. Den militära försvarsviljan är ungefär hälften så hög hos kvinnor som den hos män (Widmalm och Persson 2024b).

Resultat och slutsatser

Denna sista del av rapporten utgörs mestadels av en diskussion om, och tolkningar av, resultaten. Vi avslutar sedan med några framåtblickande reflektioner.

Av studien framgår att det finns mycket i de undersökta verksamheterna som fungerar väl. Återigen gäller det att ha svarsfrekvenserna i åtanke. Det är emellertid särskilt viktigt att lyfta fram de höga nivåerna av tillit mellan de anställda - inom såväl som mellan myndigheterna. Vi ser inga drag av det som i nedsättande ordalag brukar beskrivas som ”kåranda”. Vad som återspeglas i svaren från respondenterna i denna studie är mestadels en hög grad av professionalism. Även samarbetet mellan myndigheterna tycks fungera tämligen väl.

Även om hot, trakasserier och våld i olika sammanhang och former onekligen har blivit vanligare så vittnar inte undersökningen om en akut kris i verksamheterna. Emellertid förekommer hot, trakasserier och våld i sådan omfattning, och på sådant sätt, att det är av avgörande betydelse att den typen av problem motverkas mer effektivt. I sammanhanget är även resultaten om informationspåverkanskampanjer uppseendeväckande. Förekomsten av informationspåverkanskampanjer kräver en medvetenhet om vilka aktörer som ligger bakom, och vad som kan föranleda, kampanjerna. I diskussionen för vi resonemang om hur förutsättningarna för välfärdsstaten och demokratin påverkas på längre sikt. Det handlar främst om vad som kan göra att myndighetsutövningens legitimitet undermineras.

Framträdande resultat och slutsatser

Resultaten som redovisats här indikerar att mycket tycks fungera relativt väl i de myndigheter som undersökts, givet de frågeområden vi har fokuserat på. Respondenterna vittnar om arbetsmiljöer som präglas av tillit och samarbetsförmåga. Det är inget som ska underskattas. För att lösa arbetsuppgifter som dagligen handlar om att hjälpa individer i utsatta situationer, för att kunna genomföra utryckningar och vistas i direkt farliga miljöer, är tillit mellan individer helt avgörande för att kunna få arbetet att fungera någorlunda väl. Det är en arbetsmiljö där det i varierande grad förekommer trakasserier och våld som uppenbarligen - oavsiktligt, eller avsiktligt - kan sänka den tillit och samarbetsförmåga som

de undersökta myndigheterna är beroende av för att fungera någorlunda effektivt. Hot, trakasserier och våld förekommer inte bara i situationer där människor är chockade, frustrerade, drabbade av psykisk ohälsa, arga, förvirrade, förtvivlade eller under påverkan av droger. Det förekommer även i syfte att påverka myndighetsutövningen bland annat för att stärka kriminella aktörers verksamheter. Det förekommer även, vilket vi återkommer till nedan, på grund av det som kallas otillbörlig påverkan. Problem av det slaget får inte underskattas. Samtidigt bör man komma ihåg att resultaten här visar att det är påfallande stora andelar av respondenterna i de olika verksamheterna som inte råkar ut för hot, trakasserier och våld särskilt ofta. Några råkar inte ut för det alls. Trots de påfrestande situationerna litar de anställda på varandra och medborgarna.

Dessutom kan vi se att respondenterna värnar om demokratiska värderingar och friheter i samma utsträckning som övriga medborgare. I myndigheterna och bland respondenterna sticker inte någon avvikande eller problematisk subkultur ut. Även om den svenska beredskapen bedöms vara svag så skiljer sig inte heller den bedömningen mot den vi hittar bland övriga medborgare som deltagit i större undersökningar i landet. Det finns dock viss variation. När det kommer till försvarsvilja, den civila och i synnerhet den militära, så är försvarsviljan stark inom polisen, ambulanssjukvården och räddningstjänsten. I socialtjänsten är den betydligt svagare. I vart fall om vi jämför med det nationella genomsnittet. Detta kan ha att göra med att blåljuspersonalen har en tydligare roll i totalförsvaret än socialtjänsten. Men det är också som vi har nämnt en fråga där kvinnor och män har mycket olika åsikter, och en betydande majoritet av de som besvarat enkäten i socialtjänsten är kvinnor.

Resultaten ger inte stöd för att det pågår akuta och omfattande kriser i de fyra verksamheterna. Emellertid framgår det att hot, trakasserier och våld ändå förekommer och färgar verksamheterna på olika sätt som gör dem utsatta och sårbara. Att polisen utsätts för hot, trakasserier och våld är inte förvånande. Även om det är beklagligt och inte kan ursäktas så ligger det i yrkesrollens natur att vara utsatt på det sättet. Det kommer sig av att arbetsuppgifterna handlar om att konfrontera och även gripa kriminella såväl som de som är drogpåverkade. Att ambulanssjukvården i viss mån alltid varit utsatt på liknande sätt är inte heller det någon överraskning. Som framgick av fritextsvaren handlar arbetet om att ta hand om människor som kan lida av psykisk ohälsa. De kan vara förvirrade, demenssjuka, drogpåverkade och chockade. Även räddningstjänsten får i sitt arbete ta hand om personer

som är chockade, beter sig irrationellt, eller som är påverkade, och som kan bete sig hotfullt. Och självfallet har socialtjänsten länge tvingats hantera individer som är utsatta och som reagerar hotfullt och aggressivt när exempelvis beslut inte går i väntad eller önskad riktning.

Det är emellertid ett faktum att hot, trakasserier och våld mot de som arbetar inom myndigheter generellt sett har blivit vanligare (Prop. 2024/25:141 2025). Och det är nya former av hot som tillkommit under senare år. För samtliga myndigheter handlar det, om än i varierande grad, att tjänstemän i högre omfattning än tidigare konfronteras med kriminella aktörer som är organiserade. Våld i form av skjutningar och sprängattentat har blivit mycket vanligare i Sverige under det senaste årtiondet. Omfattningen av personrån och sexuella trakasserier har både gått upp och ner under senare år – men trenderna vittnar om problem som på flera sätt förvärrats. Denna trend berör och påverkar de myndigheter som ingår i denna undersökning. Våldet mot tjänstemän inträffar inte bara i offentliga miljöer, i de utsatta områdena, och i flerfamiljshusen. Våldet har även flyttat in till socialtjänstens lokaler. Det har dessutom blivit relativt enkelt att hota personer i myndigheter bland annat via telefonkontakter. Då begränsas inte hoten enbart till handläggarna. Närstående hotas. Mycket, däribland svaren vi fått i denna undersökning, indikerar att problemen inte är på väg att minska i någon avsevärd omfattning. Snarast finns det tecken på att problemen i viss mån blir värre.

Vad som är viktigt att lyfta fram i sammanhanget är att utbildningar för de som ska arbeta i de fyra myndigheterna förbereder de anställda för nämnda problem på mycket olika sätt. Blåljuspersonal har särskild utbildning och tränas för att hantera och bemöta trakasserier, hot och våld. Självfallet gör det inte hot, trakasserier och våld nödvändigtvis till ett mindre allvarligt problem för de som utsätts. Och om kriminalitet som påverkar verksamheterna blir vanligare så måste resurser och arbetsstrategier för verksamheterna anpassas därefter. Men det är skillnad på att utsättas för farliga situationer om man är utbildad för det, jämfört med att inte vara det. I det avseendet skiljer sig situationen på ett betydande sätt för socialtjänstens anställda som arbetar i direktkontakt med medborgarna som de ska fatta myndighetsbeslut om. I nuläget får de som utbildas till socialsekreterare mycket begränsad utbildning om hur hot, trakasserier och våld ska hanteras. Detta är möjligtvis på väg att förändras (Akavia 2021; Esaiasson 2023; Harju 2024; Prop. 2024/25:141 2025), men frågan är om det handlar om tillräckliga åtgärder. Att socionomutbildningen får ett större fokus på

hur ungdomsbrottslighet ska kunna brytas är lovvärt (SOU 2025:27 2025). Emellertid gäller det att samtidigt kunna minska utsattheten för de anställda och utbilda dem för att hantera problemen – det gäller samtliga fyra myndigheter, och i synnerhet socialtjänsten. Här ska vi då lägga till ett av de kanske mest uppseendeväckande resultaten från studien som handlar om informationspåverkanskampanjer.

Studien visar att de allra flesta tillfrågade har observerat en hel del informationspåverkanskampanjer. I uppskattningen av hur ofta respondenterna anser att den myndighet de arbetar vid utsätts för informationspåverkanskampanjer så svarar endast mellan 20 och 30 procent ”aldrig”. Övriga svar fördelas på alternativen ”någon gång per år”, ”ungefär en gång i månaden”, ”ungefär en gång i veckan”, ”ungefär varje dag”. Oroväckande många svarar ”ungefär en gång i veckan”. En betydande del av exemplen som tas upp i fritextsvaren visar att det ofta handlar om, eller liknar, det som kallas LVU-kampanjer. LVU-kampanjerna har handlat om att aktörer i och utanför Sverige systematiskt, under många år, har ägnat sig åt att misskreditera svenska myndigheter, i synnerhet socialtjänsten, framför allt genom att sprida falsk information om att barn i familjer med invandrabakgrund löper stor risk att ”kidnappas” av svenska myndigheter. Information sprids genom elektroniska kommunikationskanaler, via kriminella nätverk i socioekonomiskt och kriminellt utsatta områden, och utländska nyhetskanaler som exempelvis Al-Jazeera (Brottsförebyggande rådet 2016; Hamdan 2023; Ranstorp m.fl. 2018; Ranstorp och Ahlerup 2023; Wahlstedt 2023). Här kan man tillägga att informationspåverkanskampanjer inte längre bara riktas mot medborgare. De handlar även om att påverka myndigheter och näringslivet genom infiltration och korruption (Cato 2023; Dagens Nyheter 2023, 2025; Gunnarson 2023; Isaksson 2024; Korsell, Rönnblom, och Skinnari 2010, 2010; Polismyndigheten 2021, 2024; Riksrevisionen 2025; Sveriges Radio 2024; SVT Nyheter 2024a; Thoursie 2024; TT 2025). Just denna utveckling kommer kräva samordnade och effektiva insatser för att bekämpas i större utsträckning än vad som görs i dag.

Epilog – Om välfärdsstatens och myndigheternas hotade legitimitet

Hur ska exempelvis den som utsätts för direkta och allvarliga hot av en individ som tillhör ett kriminellt nätverk förväntas ta rollen som målsägare? De situationer som beskrivits i de tidigare presenterade fritextsvaren är tillräckliga för att sätta i gång ett flertal viktiga diskussioner om hur hot, trakasserier och våld bör bemötas. I första hand är de olika typer av hot, trakasserier och våld som här har diskuterats främst ett problem för de anställda och de som är direkt utsatta i verksamheterna. Mer precist *hur* de anställda, deras chefer, och ansvariga politiker bör hantera problemen går vi inte in på i detalj i denna rapport. Problemen varierar i grad och art mellan myndigheterna, och de kräver olika, och ofta politiska, lösningar. Däremot finns det något som är särskilt viktigt att säga utifrån ett statsvetenskapligt perspektiv som är relevant i diskussioner som handlar om hot, hat, våld och påverkanskampanjer mot myndigheter. Det handlar om ett övergripande perspektiv som visar hur välfärdsstaten och i slutändan demokratin kan förlora sin legitimitet. Detta kan låta som en abstrakt problematisering, och kräver konkretisering för att visa vad det handlar om. För om statens och myndigheternas legitimitet undermineras så kan det leda till en nedåtgående spiral där först demokratin blir lidande, och därefter begränsas allvarligt de former av maktutövning som bygger på fredliga metoder.

En demokrati är beroende av att rättsstaten fungerar som den ska. Den offentliga makten utövas utifrån principen om opartiskhet. När lagar, regler och riktlinjer ska tillämpas så ska alla behandlas lika, utan godtycke och i frånvaro av korruption. Det betyder inte att alla har rätt exempelvis till bostadsbidrag. Men givet att två personer på samma sätt uppfyller kraven för att få bostadsbidrag, så ska inte den ena individen få bidraget och den andra inte. För att en rättsstat ska kunna upprätthållas krävs det dessutom att förvaltningen är effektiv. Många ärenden ska enligt regelverket hanteras skyndsamt. Om en medborgare kräver ut en offentlig handling så får det inte ta månader. Det hänger inte nödvändigtvis på att myndighetsutövningen är partisk. De som är anställda i förvaltningen måste ha en arbetssituation som medger att de kan arbeta effektivt. Interaktionen mellan medborgare och myndigheter måste alltså präglas av att den är *rättvis* och *effektiv* för att den ska anses vara meningsfull och därmed *legitim* (Gibson 2024; Rothstein 2011). Om det uppstår problem med rättvisa och effektivitet så måste det kunna kommuniceras och diskuteras internt. Och det måste leda till beslut och förändringar som löser problemen. Allt detta kan

uppfattas som truismer – men att omsätta principerna i verkligheten är inte alltid så enkelt. Och här är det den viktiga *legitimiteten* som står på spel.

Att något är *legitimt* i ett lands politiska system innebär att styrningen mestadels betraktas som *rättmätig*. Oavsett vad man tycker om exempelvis en regering och dess politik och alla regler som styr en stat, så kan de betraktas som legitima för att regeringen är folkvald och reglerna har beslutats om i demokratisk ordning. I en demokrati bidrar rättsstaten till att ge myndigheter, regeringen och de folkvalda politikerna legitimitet. Hur systemet för att styra landet ska utformas beslutar den lagstiftande församlingen om. På så sätt skapas inte bara ett regelverk som ska följas. Det handlar även om att medborgarna tänker sig att de ingår i en föreställd gemenskap där de delar på ansvaret för att gemensamma spelregler upprätthålls (Anderson 1983). Utan någon slags legitimitet är det svårt för en regim att överleva i längden (Gibson 2024; Rothstein 2011). Men legitimitet kan uppstå på mer än ett sätt.

Både diktaturer och demokratier måste i någon mån kunna leverera det medborgarna behöver för att täcka sina primära behov för att någon form av legitimitet ska uppstå och för att bevara stabiliteten i samhället (Rothstein 2011). Då handlar det primärt om tillgången till en fungerande infrastruktur med vägar och energiförsörjning, att det finns förskolor och skolor som fungerar, att sjukvården och äldreomsorgen är tillgänglig, med mera. En diktatur kan göra lite som den vill med fördelningen av det staten tillhandahåller. Den kan godtyckligt gynna vissa grupper eller individer. Korruption av olika slag får då ofta stort utrymme. I en demokrati däremot råder särskilda spelregler för att legitimiteten ska kunna upprätthållas. Om inte lagar, förordningar och regler tillämpas opartiskt och icke-korrupt så undermineras legitimiteten. Detta är helt centralt i sammanhang där hot, trakasserier, våld, och otillbörlig påverkan utgör allvarliga problem - utöver det lidande som de enskilda anställda åsamkas.

Om medborgarna i en demokrati uppfattar det som meningslöst att anmäla brott undermineras legitimiteten för de rättsvårdande institutionerna. Det samma gäller för de som arbetar i olika myndigheter. Om regelverket missbrukas, och det betraktas som lönlöst att anmäla oegentligheter, så ersätts rättsstatsprinciperna med godtycklig maktutövning. Om då vissa individer uppenbarligen får ut mer av välfärdsstaten än andra bara för att de hotar de som sysslar med myndighetsutövning, eller om välfärdsbrotten blir allt vanligare (SKR 2023), så kommer dessutom medborgarna inte längre vilja betala för det som utgör

välfärdsstaten. I förlängning får då parallella rättssystem än större inflytande än vad de redan har idag (Bäckström Lerneby 2020; SKR 2023; Wahlberg 2022). Det går att formulera många exempel och resonemang på det här sättet för att illustrera vad som händer om institutioner korrumperas, infiltreras, och utsätts för påverkan av olika slag. Om individer kommer undan med att hota socialsekreterare för att åsidosätta regler, om polisen nästan per automatik lägger ner utredningar för att det begås för många brott, och om räddningstjänsten och ambulanssjukvården hindras av kriminella aktörer att utföra sitt jobb vid utryckningar eller i tillsynsärenden, så kommer först välfärdsstaten att undermineras och i förlängningen blir det svårt att upprätthålla stödet för demokratin. Det må låta dystopiskt, men slutsatsen är grundad i forskning som handlar om legitimitet, korruption, och påverkanskampanjer som riktas mot myndigheter.

Här bör avslutningsvis tilläggas att informationspåverkanskampanjer som riktas mot demokratier ofta har som primärt syfte att underminera och förstöra statens legitimitet. Det kan även handla om att förflytta legitimitet till andra aktörer – exempelvis kriminella och extremistiska aktörer eller främmande makt. Därför är det särskilt viktigt att framhålla att studien visar att informationspåverkanskampanjer är ett problem som är reellt och på lång sikt både skadligt och farligt. Därför bör de problem som uppmärksammats i denna rapport och som riskerar att på sikt underminera myndigheternas legitimitet tas på största allvar.

Källor

Akavia. 2021. *Hot, våld och trakasserier mot medarbetare i medborgarnas tjänst*. Akavia.

Alm Dahlin, Johanna. 2025. *Samhällets sista utpost? En rapport om läget för biblioteken och bibliotekariernas arbetsmiljö*. Stockholm: DIK. https://dik.se/media/cnmgalpe/biblioteksrapport-dik-2025.pdf.

Anderson, Benedict. 1983. *Imagined Communities*. London: Verso.

Berg Eidebo, Jennifer. 2025a. ”Ny studie: Brandmän skeptiska till mer inkludering”. *SVT Nyheter*. https://www.svt.se/nyheter/lokalt/sormland/ny-studie-brandman-skeptiska-till-mer-inkludering (08 september 2025).

Berg Eidebo, Jennifer. 2025b. ”Räddningstjänsten: ”Det här är ett misslyckande””. *SVT Nyheter*. https://www.svt.se/nyheter/lokalt/sormland/raddningstjansten-det-har-ar-ett-misslyckande (08 september 2025).

Berggren, Petra, och Jenny Hellström. 2025. ”Mordet på ambulanssjukvårdaren: ”Jag måste försöka rädda henne” - P3 Krim”. *Sveriges Radio*. https://www.sverigesradio.se/avsnitt/mordet-pa-ambulanssjukvardaren-jag-maste-forsoka-radda-henne (07 oktober 2025).

Brottsförebyggande rådet. 2016. ”Otillåten påverkan mot myndighetspersoner”. *bra.se*. https://www.bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2016-09-08-otillaten-paverkan-mot-myndighetspersoner.html (17 augusti 2021).

Brottsförebyggande rådet. 2019. *Tystnadskulturer - Brottsförebyggande rådet*. Brottsförebyggande rådet. https://bra.se/download/18.62c6cfa2166eca5d70ea8578/1614334364279/2019_10_Tystnadskulturer.pdf (17 augusti 2021).

Bäckström Lerneby, Johanna. 2020. *Familjen*. Stockholm: Mondial.

Cato, Carl. 2023. ”Försök till infiltration ökar i Kriminalvården”. *DN.se*. https://www.dn.se/sverige/forsok-till-infiltration-okar-i-kriminalvarden/ (07 juni 2024).

Dagens Nyheter. 2023. ”Rädsla för infiltration stoppade ny myndighet i Södertälje”. *Dagens Nyheter*. https://www.dn.se/sverige/radsla-for-infiltration-stoppade-ny-myndighet-i-sodertalje/ (10 september 2025).

Dagens Nyheter. 2025. ”Tre kvinnor i samma familj sparkas från Polisen – anses lojala med kriminella släktingar”. *Dagens Nyheter*. https://www.dn.se/sverige/tre-kvinnor-i-samma-familj-sparkas-fran-polisen-anses-lojala-med-kriminella-slaktingar/ (19 september 2025).

Ekström, Anna. 2021. *Finns det en tystnadskultur i Göteborg stad?* . Styrelsehandling. https://goteborg.se/wps/PA_Pabolagshandlingar/file?id=33784 (09 oktober 2021).

Esaiasson, Peter. 2023. ”Svensk forskning fortsätter blunda för samhällshoten”. *Göteborgs-Posten*. https://www.gp.se/ledare/gastkolumn/svensk-forskning-fortsatter-blunda-for-samhallshoten.579d1f1e-10ad-44f2-bea2-d88a3838dd2d (04 januari 2024).

Gibson, James L. 2024. *Democracy's Destruction? Changing Perceptions of the Supreme Court, the Presidency, and the Senate after the 2020 Election: Changing Perceptions of the Supreme Court, the Presidency, and the Senate after the 2020 Election*. 1st ed. Chicago: Russell Sage Foundation.

Gunnarson, Carina. 2023. *Den sårbara staten - En forskningsöversikt om hur organiserad brottslighet påverkar stat och kommun*. Stockholm: SNS Förlag.

Hamdan, Inas. 2023. ”Så får Al Jazeera ryktena om Sverige att explodera”. *Sydsvenskan*. https://www.sydsvenskan.se/2023-09-14/sa-far-al-jazeera-ryktena-om-sverige-att-explodera (20 september 2023).

Harju, Victor. 2024. ”4 av 10 socialsekreterare hotade”. *Akademikerförbundet SSR*. https://akademssr.se/post/4-av-10-socialsekreterare-hotade (01 september 2025).

Heimer, Johan. 2024. ”Här är Uppsalas farligaste platser”. *Upsala Nya Tidning*. https://www.unt.se/nyheter/uppsala/artikel/har-ar-uppsalas-farligaste-platser/lq4p43kr (20 augusti 2025).

Isaksson, Karin. 2024. ”Åklagare döms – läckte hemlig information”. *Dagens Juridik*. https://www.dagensjuridik.se/nyheter/aklagare-doms-lackte-hemlig-information/ (19 september 2025).

Johansson, Anna, Nathalie Fadulelmula, Anton Sandell, Frida Höjer, Tatiana Sandberg Baraona, Emma Tideman, Bal Zelal, m.fl. 2025. *Räddningstjänstens bemötande av den enskilde Redovisning av fyra empiriska studier: en registerstudie, en enkätundersökning, sex fokusgruppsintervjuer och tolv enskilda intervjuer*. Mälardalens universitet. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Korsell, Lars, Helena Rönnblom, och Johanna Skinnari. 2010. *Kriminell infiltration av företag*. Stockholm: BRÅ. https://bra.se/download/18.660677dc19301da04632739/1730989788238/2016_10_Kriminell%20infiltration%20av%20f%C3%B6retag.pdf.

Littorin, Jens. 2021. ”Josefson: ”Tystnadskulturen ett nationellt problem””. *DN.SE*. https://www.dn.se/sverige/josefson-tystnadskulturen-ett-nationellt-problem/ (21 augusti 2021).

Lundälv, Jörgen. 2022. *Piggast kör - Ambulanssjukvårdaren, säkerheten och utryckningarna*. Umeå: Institutionen för kirurgisk och perioperativ vetenskap, enheten för kirurgi, Umeå universitet.

Madon, Sakine. 2018. ”Sakine Madon: Brandmän ska rädda liv och släcka bränder - inte vara mångfaldsdekoration”. *Sala Allehanda*. https://www.salaallehanda.com/2018-06-

15/sakine-madon-brandman-ska-radda-liv-och-slacka-brander-inte-vara-mangfaldsdekoration/ (09 september 2025).

Marteus, Ann-Charlotte. 2021. ”Vem ska mota gängen när socialen är infiltrerad?” https://www.expressen.se/ledare/ann-charlotte-marteus/vem-ska-mota-gangen-nar-socialen-ar-infiltrerad/ (20 augusti 2025).

Miller, Hugo. 2023. ”Våldtäktsfall får vänta när polisen jobbar med gängbrott”. *Sveriges Radio*. https://sverigesradio.se/artikel/valdtaktsfall-far-vanta-nar-polisen-jobbar-med-gangbrott (11 januari 2024).

Polismyndigheten. 2021. *Myndighetsgemensam lägesbild - Organiserad brottslighet 2021*. Stockholm: Polismyndigheten. http://www.ekobrottsmyndigheten.se/wp-content/uploads/2021/10/bq-pol045-rapport-myndigheter-i-samverkan-ta-pf.pdf.

Polismyndigheten. 2024. *Myndigheter i samverkan mot den organiserade brottsligheten*. Stockholm: Polismyndigheten. http://www.ekobrottsmyndigheten.se/wp-content/uploads/2025/04/rapport-organiseradbrottslighet-2024.pdf.

Prop. 2024/25:141. 2025. *Ett starkare skydd för offentliganställda mot våld, hot och trakasserier m.m.* Stockholm.

Ranstorp, Magnus, och Linda Ahlerup. 2023. *LVU-kampanjen*. Stockholm: Försvarhögskolan.

Ranstorp, Magnus, Filip Ahlin, Peder Hyllengren, och Magnus Normark. 2018. *Mellan salafism och salafistisk jihadism - Påverkan mot och utmaningar för det svenska samhället*. Stockholm: Försvarshögskolan.

Riksrevisionen. 2025. ”Infiltration i staten”. *Riksrevisionen*. https://www.riksrevisionen.se/granskningar/pagaende-granskningar/infiltration-i-staten.html (11 september 2025).

Rothstein, Bo. 2011. *The Quality of Government*. Chicago: Chicago University Press.

Sjöholm, Magnus, och Christer Nyberg. 2018. ”Gränsen för vad vi brandmän klarar av är nådd nu”. *Expressen*. https://www.expressen.se/debatt/gransen-ar-nadd-nu-morgan-johansson/ (09 september 2025).

SKR. 2023. ”Välfärdsbrottslighet är demokratihotande”. *Sveriges Kommuner och Regioner*. https://skr.se/skr/demokratiledningstyrning/hotmotdemokratiochsamhallssystem/valfardsbrottslighet.377.html (23 februari 2024).

Sonesson, Jenny. 2021. ”Hederskulturens påverkan i Sverige – Jenny Sonesson”. *Axess* (7). https://www.axess.se/artiklar/hederskulturens-medlopare/ (20 augusti 2025).

SOU 2025:27. 2025. *En socionomutbildning i tiden - Betänkande av Utredningen om en översyn av socionomexamen*. Stockholm: Regeringskansliet. Utredning.

Storkaas, Adelina. 2020. ”Polisen om klanerna i Uppsala: Svåra att stoppa”. *Aftonbladet*. https://www.aftonbladet.se/a/vAWEGl (20 augusti 2025).

Sundqvist, Gunnar. 2024. ”Förebygga hot och våld i socialtjänsten”. *Sveriges kommuner och regioner*. https://skr.se/skr/integrationsocialomsorg/socialomsorg/forebyggahotochvaldisocialtjansten.82510.html (01 september 2025).

Sveriges Kommuner och Regioner. 2016. *Korruption och otillåten påverkan*. Stockholm. https://skr.se/download/18.140c498717fc1e4524322471/1648564699147/Korruption%20och%20otill%C3%A5ten%20p%C3%A5verkan.pdf.

Sveriges Kommuner och Regioner. 2022. *Hemställan om nationell kraftsamling för systemstärkande åtgärder mot hot, hat och otillåten påverkan i syfte att skydda och stärka vårt demokratiska samhälle*. Stockholm: Sveriges Kommuner och Regioner. Hemställan. https://skr.se/download/18.24483ab51852998d0264c19f/1672128813955/Hemstallan-SKR-Nationell-kraftsamling-systemstarkande-atgarder-hot-hat-otillaten-paverkan.pdf.

Sveriges Radio. 2024. ”Hur ska myndigheter stoppa infiltration av kriminella? - Studio Ett”. *Sveriges Radio*. https://www.sverigesradio.se/artikel/hur-ska-myndigheter-stoppa-infiltration-av-kriminella (10 september 2025).

SVT Nyheter. 2024a. ”Kraftig ökning av misstänkta fall av infiltration inom kriminalvården”. *SVT Nyheter*. https://www.svt.se/nyheter/inrikes/kraftig-okning-av-misstankta-fall-av-infiltration-inom-kriminalvarden (19 september 2025).

SVT Nyheter. 2024b. ”Orosanmälningar ökade med 60 procent – efter våldsvågen i Uppsala”. *SVT Nyheter*. https://www.svt.se/nyheter/lokalt/uppsala/orosanmalningar-okade-med-60-procent-efter-valdsvagen-i-uppsala (20 augusti 2025).

Säkerhetspolisen. 2025. *Säkerhetspolisen 2024-2025*. Stockholm: Säkerhetspolisen. Årsrapport.

Thoursie, Anna. 2024. *Från det nordiska guldet till det svenska tillståndet*. Ratio. https://cms.ratio.se/app/uploads/2024/10/rapport-32-%E2%80%93-fran-det-nordiska-guldet.pdf.

TT. 2025. ”Foxtrot infiltrerade Securitas – i fem år”. *Expressen*. https://www.expressen.se/nyheter/krim/foxtrot-infiltrerade-securitas-i-fem-ar/ (19 september 2025).

Wahlberg, Stefan. 2022. ”Orimliga beviskrav i gängmålen riskerar leda till parallella rättssystem”. *Dagens Juridik*. https://www.dagensjuridik.se/nyheter/orimliga-beviskrav-i-gangmalen-riskerar-leda-till-parallella-rattssystem/ (09 januari 2024).

Wahlstedt, Sally. 2023. ”Podd: Så sprider Al Jazeera desinformation om Sverige”. *Sydsvenskan*. https://www.sydsvenskan.se/2023-09-07/podd-sa-sprider-al-jazeera-desinformation-om-sverige/ (10 september 2025).

Widmalm, Sten. 2023. ”Byråkrati och etikregelverk kväver den fria forskningen”. *DN.SE*. https://www.dn.se/debatt/byrakrati-och-etikregelverk-kvaver-den-fria-forskningen/ (25 augusti 2023).

Widmalm, Sten, och Thomas Persson. 2024a. *Medborgarattityder i socioekonomiskt och brottsutsatta områden - En målgruppsanalys i Uppsala kommun*. Uppsala: Statsvetenskapliga institutionen, Uppsala Universitet, Myndigheten för psykologiskt försvar.

Widmalm, Sten, och Thomas Persson. 2024b. *Medborgarundersökning 2024 - ett psykologiskt försvarsperspektiv*. Solna: Myndigheten för psykologiskt försvar och Uppsala universtiet. MPF Skriftserie; Skriftserien för forskningsprojektet Det öppna samhället".

Appendix A – Frågeformulär

Civil krishantering i det öppna samhället

Organization : **Uppsala University**

Report Date:**2025-08-18 20:44:12**

Question ID	Question	Answer
1	Klicka här:	För att påbörja undersökningen För att få mer information om studien och om dina rättigheter
2	Information till forskningspersoner Här får du ytterligare information om projektet och om vad det innebär att delta. Vad handlar studien om? Studien om krishanteringskapacitet i ett polariserat samhälle riktar sig till blåljuspersonal och anställda inom socialtjänsten. Syftet med undersökningen är att ta fram ny kunskap om och skapa en bättre förståelse för hur blåljuspersonal (polis, räddningstjänst och ambulanssjukvård) och anställda inom socialtjänsten påverkas av de senaste årens förändrade arbetsvillkor. Forskningshuvudman för projektet är Uppsala universitet. Med forskningshuvudman menas den organisation som är ansvarig för projektet. Ansökan är godkänd av Etikprövningsmyndigheten, diarienumret för prövningen hos Etikprövningsmyndigheten är 2022-05342-01. Vår intention är att studien ska genomföras i tre regioner i Sverige Hur går studien till? Du ombeds här att besvara ca 60 frågor om arbetsvillkor i ditt yrke med särskilt fokus på frågor om förekomsten av påtryckningar, hot, stress, och våld i tjänsteutövningen. Du behöver inte förbereda dig för undersökningen. Du kan när du vill avbryta undersökningen. Du	

	behöver inte förbereda dig för undersökningen. När du fyllt i hela formuläret ombeds du att skicka in det. Glöm inte trycka på knappen ” Skicka in!” Möjliga följder och risker med att delta i projektet Vår bedömning är att deltagande i denna studie inte medför några risker för dig som person. Frågorna i undersökningen är inte av den karaktären att de försöker provocera dig, utsätta dig för starka känslor eller testa dina kunskaper. Skulle du uppleva att några frågor är svåra att besvara kan du avstå från att besvara just dessa. Vad händer med mina uppgifter? Projektet kommer att samla in och registrera information om dig. Dina svar och dina resultat kommer att behandlas så att inte obehöriga kan ta del av dem. Alla datauppgifter kommer att vara pseudonymiserade, vilket innebär att det i den slutgiltiga datafilen inte går att identifiera vilka enskilda individer som deltagit i undersökningen och de svar de angett. Ansvarig för dina personuppgifter är Uppsala universitet, där de uppgifter du lämnar kommer att hanteras och lagras enligt universitetets regler för datasäkerhet. Enligt EU:s dataskyddsförordning har du rätt att kostnadsfritt få ta del av de uppgifter om dig som hanteras i projektet. Du kan också begära att uppgifter om dig raderas samt att behandlingen av dina personuppgifter begränsas. Rätten till radering och till begränsning av behandling av personuppgifter gäller dock inte när uppgifterna är nödvändiga för den aktuella forskningen. Om du vill ta del av uppgifterna ska du kontakta forskningsledaren (se	

	kontaktuppgifter nedan). Dataskyddsombud vid Uppsala universitet nås på dataskyddsombud@uu.se. Om du är missnöjd med hur dina personuppgifter behandlas har du även rätt att inkomma med klagomål till Integritetsskyddsmyndigheten, som är tillsynsmyndighet. Hur får jag information om resultatet av projektet? Studiens resultat kommer att presenteras i form av en forskningsrapport som publiceras offentligt. Om du vill ta del av studiens resultat kan du kontakta forskningsledaren för studien (se kontaktuppgifter nedan). Och förhoppningsvis får vi tillfälle att göra ett besök på din arbetsplats när studien är klar. Ersättning Det utgår ingen ersättning för deltagande i projektet. Deltagandet är frivilligt Ditt deltagande är frivilligt och du kan när som helst välja att avbryta deltagandet. Om du väljer att inte delta eller vill avbryta ditt deltagande behöver du inte uppge varför. Ansvarig för projektet Huvudansvarig för projektet är forskningsledaren: Sten Widmalm, som nås via e-post: sten.widmalm@statsvet.uu.se eller telefon: 018-471 3336.	
3	Vänligen bekräfta om du samtycker till att delta och intyga om du har haft möjlighet att ta del av den skriftliga informationen om studien: * Jag har fått muntlig och/eller skriftlig information om studien och har haft möjlighet att ställa frågor. Jag får behålla den skriftliga informationen. * Jag samtycker till att delta i studien Krishanteringskapacitet i ett polariserat samhälle * Jag samtycker till att uppgifter om mig behandlas	Jag samtycker till att delta i studien och intygar att jag har haft möjlighet att ta del av den skriftliga informationen om studien Jag vill ta del av den skriftliga informationen om studien igen Jag vill inte delta i studien

	på det sätt som beskrivs i forskningspersonsinformationen.	
4	Vilken verksamhet tillhör du?	Socialförvaltning Räddningstjänst Polis Ambulanssjukvård
5	Du har angivit att du jobbar för Polismyndigheten. Vänligen ange vilket slags uppgifter som du arbetar med.	Yttre tjänst Utredare Varken yttre tjänst eller utredare Både yttre tjänst och utredare
6	Du har angivit att du jobbar för Räddningstjänst. Vänligen ange vilket slags uppgifter som du arbetar med.	Utryckning Tillsyn Varken utryckning eller tillsyn Både utryckning och tillsyn
7	Du har angivit att du jobbar för Socialförvaltningen. Vänligen ange vilken avdelning du arbetar vid	Avdelningen barn och ungdom myndighet Avdelningen barn och ungdom insatser Avdelning Vuxen Staben
8	Vänligen ange var i "Avdelningen barn och ungdom myndighet" som du arbetar vid	Utredningsenhet 1-4 Placeringsenheterna Övriga enheter
9	Vänligen ange var i "Avdelningen barn och ungdom insats" som du arbetar vid	HVB-hem Familjeenheterna Ungdomsjouren Övriga enheter
10	Vänligen ange var i "Avdelningen vuxen" du arbetar vid	Beroendeenheterna Familjerätten Övrig myndighetsutövning
11	Ange vad som gäller för dig och ditt ansvar på din arbetsplats	Jag arbetar med myndighetsutövning Jag arbetar inte alls med myndighetsutövning Jag vet inte om jag arbetar med myndighetsutövning
12	Ange vad du har för befattning	
13	Ange antalet år du har jobbat vid Polisen	
14	Ange antalet år du har jobbat vid Räddningstjänsten	
15	Ange antalet år du har jobbat vid Socialförvaltningen	
16	Ange antalet år du har jobbat vid Ambulanssjukvården	

17	Ange antalet år du har jobbat i nuvarande tjänst	
18	Generella frågor om din arbetssituation och tillit På min arbetsplats är samhörigheten med mina kolleger:	Mycket stark Ganska stark Varken stark eller svag Ganska svag Mycket svag
19	I vilken grad upplever du stress under en genomsnittlig arbetsdag på din arbetsplats?	I mycket liten grad I ganska liten grad I varken hög eller liten grad I ganska hög grad I mycket hög grad
20	I vilken grad litar du på människor i allmänhet?	I mycket liten grad I ganska liten grad I varken hög eller liten grad I ganska hög grad I mycket hög grad
21	I vilken grad litar du på dina kolleger?	I mycket liten grad I ganska liten grad I varken hög eller liten grad I ganska hög grad I mycket hög grad
22	Samarbetet mellan polis, räddningstjänst och socialtjänst i den kommun du arbetar, fungerar på det hela taget:	Mycket bra Ganska bra Varken bra eller dåligt Ganska dåligt Mycket dåligt
23	Kommentera gärna med egna ord hur samarbetet mellan polis, brandförsvar, ambulanssjukvård och socialtjänst fungerar. (Max 450 tecken)	
24	Jobbar du i direktkontakt med kommuninvånare (exempelvis genom att ta beslut om stöd för individer, genom tillsyn där beslut om krav tas, eller vid utryckningar av olika slag)	Ja Nej
25	Utsatthet för hot och våld i tjänsten I den kontakt du har med medborgare i din yrkesutövning i den kommun där du arbetar, hur vanligt är det att du utsätts för verbala hot eller trakasserier?	Ungefär varje dag Ungefär en gång i veckan Ungefär en gång i månaden Någon gång per år Aldrig
26	Ange gärna kortfattat vad det är för typ av hot/trakasserier och i vilka sammanhang? (max 255 tecken)	

27	I den kontakt du har med medborgare i din yrkesutövning i den kommun där du arbetar, hur vanligt är det att du utsätts för fysiskt våld?	Ungefär varje dag Ungefär en gång i veckan Ungefär en gång i månaden Någon gång per år Aldrig
28	Ange gärna kortfattat vad det är för typ av fysiskt våld och i vilka sammanhang? (max 255 tecken)	
29	I vilken grad anser du att hot, trakasserier och våld hindrar dig från att utföra dina arbetsuppgifter fullt ut?	I mycket stor omfattning I ganska stor omfattning I varken stor eller liten omfattning I ganska liten omfattning I mycket liten omfattning
30	Om vi blickar bakåt i tiden, anser du att verbala hot eller trakasserier riktade mot dig i din yrkesutövning under de senaste fem åren har blivit:	Mycket vanligare Något vanligare Varken vanligare eller ovanligare Något ovanligare Mycket ovanligare
31	Om vi blickar bakåt i tiden, anser du att fysiskt våld riktat mot dig i din yrkesutövning under de senaste fem åren har blivit:	Mycket vanligare Något vanligare Varken vanligare eller ovanligare Något ovanligare Mycket ovanligare
32	Vänligen gradera i vilka områden och sammanhang där du i din yrkesutövning utsätts för hot, trakasserier och våld: På landsbygden:	
33	Vänligen gradera i vilka områden och sammanhang där du i din yrkesutövning utsätts för hot, trakasserier och våld: I villaområden	
34	Vänligen gradera i vilka områden och sammanhang där du i din yrkesutövning utsätts för hot, trakasserier och våld: Områden med flerfamiljshus:	
35	Vänligen gradera i vilka områden och sammanhang där du i din yrkesutövning utsätts för hot, trakasserier och våld: Shoppingcentra	
36	Vänligen gradera i vilka områden och sammanhang där du i din	

	yrkesutövning utsätts för hot, trakasserier och våld: På platser för idrottsevenemang	
37	Vänligen gradera i vilka områden och sammanhang där du i din yrkesutövning utsätts för hot, trakasserier och våld: På platser för konserter eller andra event	
38	Vänligen gradera i vilka områden och sammanhang där du i din yrkesutövning utsätts för hot, trakasserier och våld: I socioekonomiskt utsatta eller brottsutsatta områden	
39	Vänligen gradera i vilka områden och sammanhang där du i din yrkesutövning utsätts för hot, trakasserier och våld: I områden som inte är socioekonomiskt utsatta eller brottsutsatta	
40	Vänligen gradera i vilka områden och sammanhang där du i din yrkesutövning utsätts för hot, trakasserier och våld: I industriområden	
41	Vänligen gradera i vilka områden och sammanhang där du i din yrkesutövning utsätts för hot, trakasserier och våld: I stadskärnan	
42	Vänligen gradera i vilka områden och sammanhang där du i din yrkesutövning utsätts för hot, trakasserier och våld: På platser i anslutning till restauranger	
43	Vänligen gradera i vilka områden och sammanhang där du i din yrkesutövning utsätts för hot, trakasserier och våld: På platser i anslutning till nattklubbar	
44	Vänligen gradera i vilka områden och sammanhang där du i din yrkesutövning utsätts för hot, trakasserier och våld. På din arbetsplats (t.ex. socialtjänstens kontor, polisstationen, vid räddningstjänstens eller ambulanssjukvårdens stationer)	

45	Vänligen gradera i vilka områden och sammanhang där du i din yrkesutövning utsätts för hot, trakasserier och våld: På olika arbetsplatser (ej den egna)	
46	Vänligen gradera i vilka områden och sammanhang där du i din yrkesutövning utsätts för hot, trakasserier och våld: I samband med demonstrationer och/eller folksamlingar på öppen plats	
47	Vänligen gradera i vilka områden och sammanhang där du i din yrkesutövning utsätts för hot, trakasserier och våld: I samband med ingripanden/insatser på öppna platser såsom gator, torg och parker	
48	Vänligen gradera i vilka områden och sammanhang där du i din yrkesutövning utsätts för hot, trakasserier och våld: I samband med ingripanden/insatser i bostäder, samlingslokaler eller andra privata lokaler	
49	Anser du att de individer som utsätter din yrkesgrupp för hot, trakasserier och våld bör straffas:	I betydligt mindre omfattning I något mindre omfattning I varken mindre eller högre omfattning I något högre omfattning I betydligt högre omfattning
50	Om du i tjänsten utsätts för hot, trakasserier eller våld, vänligen ange hur stor andel av fallen som du anmäler/rapporterar	Aldrig (0%) Under 25% Mellan 25% och 50% Mellan 50% och 75% Över 75% Alltid (100%)
51	Friheter och begränsningar Vid en samhällskris bör det vara möjligt att begränsa rätten att fritt få röra sig i samhället och att delta i sammankomster och i demonstrationer?	Instämmer helt Instämmer delvis Instämmer knappast Instämmer inte alls
52	Anser du att rätten att delta i demonstrationer kan begränsas även om de som demonstrerar inte uppmanar till lagbrott eller själva begår lagbrott vid demonstrationen?	Nej, inte alls Ja, i viss omfattning Ja, i betydande omfattning

53	De flesta anser att både frihet och säkerhet är viktigt, men om du tvingades välja mellan dem, skulle du då välja frihet eller säkerhet?	Frihet Säkerhet
54	Frågor om demokratiska rättigheter och krishantering Sveriges beredskap är:	Mycket god Ganska god Varken god eller dålig Ganska dålig Mycket dålig
55	Vid kris är jag villig att bidra till det militära försvaret	I mycket liten grad I ganska liten grad I varken hög eller liten grad I ganska hög grad I mycket hög grad
56	Vid kris är jag villig att bidra till det civila försvaret	I mycket liten grad I ganska liten grad I varken hög eller liten grad I ganska hög grad I mycket hög grad
57	I Sverige utsätts myndigheter allt oftare för så kallad ”informationspåverkanskampanjer”. Informationspåverkanskampanjer används i fredstid och i krig, med syfte att påverka myndigheter, regioner, kommuner och företag. Det kan handla om att främmande makter, antidemokratiska organisationer i landet, eller individer som medvetet använder desinformation, vilseledning och propaganda för att skada Sverige och svenska intressen. Kan du uppskatta hur ofta du tror att din myndighet i kommunen där du arbetar utsätts för ”informationspåverkanskampanjer”:	Ungefär varje dag Ungefär en gång i veckan Ungefär en gång i månaden Någon gång per år Aldrig
58	Enligt din bedömning, har medborgare du kommer i kontakt med utsatts för ”informationspåverkanskampanjer”?	Ja Nej
59	I vilken grad anser du att informationspåverkanskampanjer hindrar dig från att utföra dina arbetsuppgifter fullt ut?	I mycket stor omfattning I ganska stor omfattning I varken stor eller liten omfattning I ganska liten omfattning I mycket liten omfattning

60	Ange gärna på vilket sätt informationspåverkanskampanjer hindrar dig från att utföra dina arbetsuppgifter? (400 tecken)	
61	Vänligen ange om du är	Man Kvinna Annat/vill inte ange
62	Vänligen ange din ålder	
63	Om du är klar med undersökningen så tryck på knappen för att "Skicka in!". Stort tack för din medverkan!	Skicka in!

I samband med en markant ökning av bland annat skjutningar, bombattentat, gängkriminalitet, misshandel, sexualbrott, personrån och välfärdsbrott de senaste tio åren har arbetssituationen för de som arbetar inom räddningstjänsten, ambulanssjukvården, polisen och socialtjänsten förändrats.

Föreliggande rapport är en undersökning genomförd i Uppsala som handlar om vilka yttre hot som riktas mot dessa verksamheter och den utsatthet för hot, trakasserier och våld som de anställda utsätts för i sin tjänsteutövning. Resultaten bidrar till vår förståelse om viktiga faktorer som kan hålla ihop, eller splittra och underminera, verksamheter vars uppgift är att skydda medborgarna, hantera kriser och ge stöd för de mest utsatta i samhället.

Av studien framgår att det finns mycket i de undersökta verksamheterna som fungerar väl. Tilliten är hög inom och mellan verksamheterna och samarbetet mellan myndigheterna fungerar tämligen bra. Emellertid förekommer hot, trakasserier och våld i sådan omfattning att det är av avgörande betydelse att den typen av problem motverkas mer effektivt. Studien visar även att informationspåverkanskampanjer förekommer i uppseendeväckande hög utsträckning i de undersökta verksamheterna. Förekomsten av informationspåverkanskampanjer kräver en större medvetenhet om vilka aktörer som ligger bakom och vad som driver kampanjerna. Om inte de problem som beskrivs i rapporten motverkas effektivt så finns en risk att den svenska välfärdsstaten förlorar i legitimitet.

Studien har genomförts inom ramen för forskningsprojektet ”Det öppna samhället”. Projektet studerar yttre hot och risker i de områden där blåljusverksamheten och socialtjänsten behövs som allra mest. Undersökningen har finansierats med stöd från Myndigheten för psykologiskt försvar. Författarna ansvarar för innehållet i rapporten.

UPPSALA
UNIVERSITET

Myndigheten för
psykologiskt försvar